МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

евет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

№ 50 (2571) | Ера, 22 июнь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1961 ШЕРА 19 ИЮНЕ СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМ ХИЛАР.

ССКП ЦК-а ПЛЕНУМА ЛА А ДИЙГIАР, ЙИЙЦА А ЙИЙЦАР «ССКП ПРОГРАММА ПРОЕКТАХ» ССКП ЦК-а ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРА НОВКЪОСТА Н. С. ХРУЩЕВА ЯЬ ДОКЛАДИ «ССКП УСТАВА ПРОЕКТАХ» ССКП ЦК-а СЕКРЕТАРА НОВКЪОСТА Ф. Р. КОЗЛОВА ЯЬ ДОКЛАДИ.

ПЛЕНУМА БАЛХА ЮКЪЕ ДАКЪА ЛОАЦАШ ХИЛАР ССКП ЦК-а ЧЛЕНАШ, ССКП ЦК ЧЛЕНИЙ КАНДИДАТАШ, СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАЙ КОМПАРТЕЙ ЦК-ай, ПАРТЕ КРАЙКОМИЙ, ОБКОМИЙ ХЬАЛХАРА СЕКРЕТАРАШ, ССКП ЦК-а А СОЮЗНИ ОРГАНИЙ А БЕХКТОКХАМЕ БОЛХЛОЙ.

ПЛЕНУМО ДОАГГIАШ ДОЛА СОЦАМАШ ДАЬД, УЖ КЕПА ТЕХА ТАХАН АРАДОАХАШ А ДА.

ССКП Программа проектах

1961 ШЕРА 19 ИЮНЕ НОВКЪОСТА Н. С. ХРУЩЕВА ЯЬЧА ДОКЛАДАХ ССКП ЦК-а ПЛЕНУМО ТIАЙИЦА СОЦАМ

ССКП ЦК-а Хьалхарча секретара новкъоста Н. С. Хрущева «ССКП Программа проектах» яьча докладага ла а дийгIа, йийца а йийца, ССКП ЦК-а Пленумо цхьа барт болаш могаю программни комиссе хьачуеннеи ССКП ЦК-а Президиум хьежаи йола Советски Союза Коммунистически парте Программа проект.

ССКП членаштеи, ССКП члений кандидаштеи, берригача къахьегамхоштеи йовзийта а царга ювцийта а ССКП Программа проект арайоаккхийла 1961 шера 30 июле.

Союзни республикай компартей ЦК-аш, парте обкомаш, крайкомаш, горкомаш, райкомаш декхарийла йойла ССКП Программа проект юххьанцарча партийни организацешка, районни, городской, областной, краевой конференцешка, союзни республикай компартей съездашка шерра ювцилга вIаштIехьдаккха.

ССКП Устава проектах

1961 ШЕРА 19 ИЮНЕ НОВКЪОСТА Ф. Р. КОЗЛОВА ЯЬЧА ДОКЛАДАХ ССКП ЦК-а ПЛЕНУМО ТIАЙИЦА СОЦАМ

ССКП ЦК-а секретара новкъоста Ф. Р. Козлова «ССКП Устава проектах» яьча докладага ла а дийгIа, йийца а йийца, ССКП ЦК-а Пленумо соцам бу:

1. ССКП ЦК-а Президиума ССКП ЦК-а Пленум хьожаргйолаш хьачуенна ССКП Устава проект кертерча дакъе могайойла.

2. ССКП членаштеи, ССКП члений кандидаштеи, берригача къахьегамхоштеи йовзийта а царга ювцийта а ССКП Устава проект арайоаккхийла 1961 шера 20 августе.

3. Союзни республикай компартей ЦК-аш, парте обкомаш, крайкомаш, горкомаш, райкомаш декхарийла йойла ССКП Устава проект юххьанцарча партийни организацешка, районни, городской, областной, краевой конференцешка, союзни республикай компартей съездашка шерра ювцилга вIаштIехьдаккха.

ССКП ЦК-а Хьалхарча секретара, СССР-а Министрий Совета Председателе, Социалистически Къахьегама шозза Турпал волча новкъоста Н. С. Хрущевна Ленина ордени кхоалагIа „ЖIови Марси“ яха дошо медальи ялярах дола

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Ракетни промышленность хьаечеи из дегIайоалаечеи, Iилмеи техникеи дегIайоалаеча кулгалдеши космос караерзаяра керда зама хьаеллаш дунен тIа эггара хьалха «Восток» яхача кема чу — спутника чу хоаваь советски саг толамца космосе вохийташи ССКП ЦК-а Хьалхарча секретара, СССР-а Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева даь доккхий гIулакхаш белгал а доахаш, новкъоста Н. С. Хрущевна Ленина ордени кхоалагIа «ЖIови Марси» яха дошо медальи лойла.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиуме

Ракетни промышленность, Iилма, техника дегIайоалаеш доккхий толамаш дахарах, дунен тIа эггара хьалха «Восток» яхача кема чу — спутника чу хоаваь саг толамца космически аренашка вахийтарах СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо Социалистически Къахьегама Турпал волча ворхI Iилмахочоаи конструкторан шоллагIа «ЖIови марси» яха дошо медаль еннай, кертера болх дIахьоча 95 конструктора, хьалхле лелаеча болхлочоа, Iилмахочоа, инженерно-технически болхлочоа Социалистически Къахьегама Турпала цIи еннай, 6924 болхлочоа, конструктора, Iилмахочоа, хьалхле лелаеча а инженерно-технически а болхлочоа СССР-а орденаши медалаши еннай, хIаьта иштта СССР-а орденаши медалаши еннай дуккхача Iилма-тохкама институташта, конструкторски бюрошта, заводашта.

478 сага Ленина орден, 1218 сага Къахьегама Цlеча Байракха орден, 256 — Цlеча Седкъан орден, 1789 — «Сийлен Знак» яха орден, 3183 сага медалаш еннай.

ИТТ БЕТТА ПЛАН — парте XXII-ча съездага

Ер шу долалуш ССКП XXII-ча съезда сийна Нохч-ГIалгIайче эггара хьалха социалистически яхь йолайир Старопромысловски районерча къахьегамхоша.

Съезда хьалхарча яхьа хьалхара итогаш е 16 июне вIашагIкхийтар «Старогрознефта» предприятей викалаш.

Парте XXII-ча съезда сийна кхы тIа а керда социалистически декхараш тIайийцад профсоюзно-боахама актива собране хиннараша.

«СТАРОГРОЗНЕФТЬ» ЯХАЧА МЕХКДАЬТТА УПРАВЛЕНЕ ПРЕДПРИЯТЕШКАРЧА БОЛХЛОЙ, ИНЖЕНЕРИЙ, ТЕХНИКИЙ, ГIУЛАКХЕРЧА НАЬХА КЕРДА ДОККХИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIча съезда даха доаггIача тайпара накъа даха кийчлуш да дерригa советски халкъ. Вай берригача мехка шерра яьржай социалистически яхь, кердача лагIа тIа боалаш лакхбеннаб коммунистически къахьегама ударникийи коллективайи болам. Советски наха хов ворхI шера план толаме кхоачашъяро халкъа боахама дерригa доакъош дIахо дегIадоалоргдолга, наха дикагIа дола вахар а хьал-торо а Iалашдергдолга.

Дерригача халкъо лоаттабеча цу къовсама юкъе доккха дакъа лоац старопромысловски районерча мехкдаьттахоша а. Шу долалуча ханна тIайийца хинна декхараш кхоачашдеш, керда техникеи хьалха латта технологии производствана юкъехувлаш, производственни процессашта автоматизации телемеханизации еш «Старогрознефта» предприятеша дика техникоэкономически хьокхамаш даьхад.

Бурув тохара хала долча геологически хьалашка болх а беш, бурув деттача болхлоша укх шера пхе бетта планал совгIа 1.173 метр бурув техад, къахьегама овсарле 9 процент лакхъяьй, цхьа метр бурув тохарга дIабода мах 16,7 процент лохбаьб.

Пхе бетта гази мехкдаьттеи даккхара йола паччахьалкхен план ханал 10 ди хьалха кхоачашъяьй. Мехкдаьтта доаккхача къахьегама овсарле 5,3 процент лакхъяьй, хIаьта мехкдаьтта а газа а тонн яккхарга дIабода мах планахчул 8,2 процент лохбаьб.

Еррига мехкдаьтта промыслови управлене дIалаьрхIача планахчул совгIа 548 эзар сома пайда баьб.

Цу тайппара, планал совгIа мехкдаьтта даккха аьнна съезда сийна тIайийца декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд оаха. Цхьабакъда, карагIдаьннараш тIа сацар советски наха тоам болаш дац. ХIанз а пайда эцанза диса дукха кхоачамаш да тха. Царех пайда эца беза.

Тхоай чурча тороний лоархIам а баь, оаха, «Старогрознефта» мехкдаьттахоша, кхы тIа а керда декхараш тIаэц тхоашта:

ССКП XXII-гIа съезд хьаеллача денга — 17 октябрга кхачалехьа итт бетта йола бурув тохара план кхоачашъе, сухалаш 4 процент лакхде, къахьегама овсарле — 4 процент, метр бурув тохарга дIабода мах 1,5 процент лохбе, хьежа кийч а яь, тохкам бе аьнна планал совгIа яьккха ши скважина болх бе йолаялийта;

17-гIа октябрь тIакхачалехьа итт бетта йола мехкдаьтта даккхара плани шера йола газ яккхара плани кхоачашъе. Мехкдаьтта доаккхача къахьегама овсарле 3 процент лакхъе а мехкдаьттаи газеи тонн яккхарга дIабода мах 5 процент лохбе;

хий хьаувза станци телеуправленега яккха, 30 скважина коачал телара гаьннара тIахьожам лоаттабергбола датчикаш оттае, хьалдоаккха мехкдаьтта дустаргдолаш скважинашка автоматизированни групповой ши установка хьалъе. Старопромысловски района телеуправленега гIолла сердало телилга цу ханна йистедаккха; станокашка-качалкашка 75 индукционни релеш оттае; Хаян-Корт яхача участке кхаь скважинера кIедж етташ хьаухача мехкдаьттана каналаш даха а из телеуправленега гIолла дустаргдола датчикаш оттае а. 1,6 миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхое;

скважинашта капитальни ремонт яра йола итт бетта план 17 октябрь тIакхачалехьа кхоачашъе а цул совгIа кхы а 2 скважина ремонт е а;

мехкдаьттахошта 38 квартира хьалъе а чуIе дIаяла а;

100 эзар сом экономически пайда лургбола 450 рационализаторски предложени балха юкъеяхьа;

кадраш кийчъяра а говзал лакхъяра а план 120 процент кхоачашъе;

оахош шефство лелаеча совхозашта юртбоахама производства дерригa доакъош дIахо лакхдара балхаш кхоачашдеча даим практически новкъостал де.

«Старогрознефта» мехкдаьттахоша дош лу шоай балхаш тIа творчески къахьега, паччахьалкхен ахчеи материалаши кхом беш дIаахийта, экономически толамаш хадданза тоаде, техникана ма булу болх хилийта, производства чурча кхоачамех дика пайда эца.

Оахош кхы а тIайийца доккхагIа дола декхараш кхоачашдара мел эшар дергда оаха, кердача къахьегама коталонашца гIадъюгаргья Даьхе, даха доаггIача тайпара накъа гIоргда тхо Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда.

Керда кхы а доккхагIа дола социалистически декхараш «Старогрознефть» яхача мехкдаьтта управлене предприятей профсоюзно-боахама актива собране дийца а дийца, 1961 шера 16 июне массава раьза а волаш тIайийцад.

ЛАКХБЕ ПАРТИЙНИ ТIАХЬОЖАМА ЛОАРХIАМ

Укх деношка ССКП обкоме партийни организацей секретарий, совхозий администрацей боахама балха тIахьожам лоаттабеча комиссей председателий, ССКП горкомийи райкомийи партийни органий отделий заведующей семинар хилар. Семинаре докладаш йир:

«ССКП XXII съезда кийчо ярца дувзаденна республика совхозашта хьалхашка латтача декхарех» совхозий Управлене начальника нов. Самарске;

«ССКП XXII съезда кийчо ярца дувзаденна дола юххьанцарча партийни организацей тIахьожама комиссей декхараши лоархIами» яхача дешах лаьца ССКП обкома партийни органий отдела заведующе заместитела нов. Склокина;

Балха опыт вIаши йовзийтар. Цу дешах къамаьлаш дир комиссей председателаша Грозненски шурий совхозерча Владыкаси Кердача Грозненски ТЭЦ гIишлой управленерча н. Селиверстовеи, хIаьта иштта Наурски района «Калиновский» совхоза парторганизаце тIахьожама комиссе члена Ткача.

Семинаре къамаьлаш дир «Гудермесский» совхоза парторганизаце тIахьожама комиссе председатела нов. Гречкина, «Гвардейский» совхоза парторганизаце тIахьожама комиссе председатела нов. Эсмирзоева, Грозненски районерча баьца даарий-шурий совхоза парторганизаце секретара нов. Крутилина, «Сельхозтехника» яхача объединене начальника нов. Аванесова.

Семинаре къамаьл дир ССКП обкома секретара нов. Цветкова.

Семинаре хиннараша ладийгIар «Дунен халкъашта юкъерча хьалех» ССКП обкома лекторски группа кулгалхочо И. Лина йийшача лекцега.

1945 шера 24 июне Москве ЦIеча майдане хинна Коталон парад.

СУРТА ТIА: Советски тIемахой немций эскаргара яьхача байракхашца.

Ф. Кислова сурт. ТАСС-а фотохроника.

ССКП обкомеи Министрий Советеи

Республика колхозашкеи совхозашкеи ка бола ялаташ чуэцача долча цIенхашттарча кхоачамбоацарех

ТОХКАМ бича гучадаьннад, республика колхозашеи совхозашеи ка бола ялаташ чуэцача цIенхашттa гIалаташ деш а кхоачамбоацараш хулийташ а хилар.

Хьакхари ардари къаьста а долаш ялаташ чуэца деза ханаш тулийт, юхкаш лакха йоагIийташ хьокх. Дукха моттигаш я нийсъянза, чах токхораш ергаш йоацаш, цIи йоаяра эша оатхалаш йоацаш йола комбайнаш балха тIа оттаяь.

Цхьаццадолча боахамашка ханнахьа бункераш йоасса ца яр бахьан долаш комбайнаш сеца лоаттаеш дукха йоаккхийт, ялат дIаувза транспорт кийчъяьяц, кийчъяьяц хьатташ, таразаш, кагий инвентарь тоъац.

Уж белгалдаь кхоачамбоацараш да Надтеречни районерча «Гвардейский» яхача совхозе, Грозненски районерча «Аргуни» «Новый быти» яхача колхозашка, Шелковской районерча Сталина цIерахчеи «Коминтерн» яхачеи колхозашка, кхыча районашка.

Ялаташ чуийца даьннача кхашкара ча ханнахьа гулдара гIулакхa кхы дIахо магийта йиш йоаца никъ лаьцаб цхьаболча совхозий, колхозий, отделеней, бригадай кулгалхоша, блочни методах чах аргIаш дац.

Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи кхашкара станаш кийчъяьяц, механизатораша овсарле лакха йолаш къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдаьхадац, юкъара кхача лоаттабац.

Парте дуккхача райкомаша эсала лелабу ялаташ чуэцаш болча колхозхоштеи совхозий болхлоштеи юкъе беш бола массово-политическии организаторскии болх, ялаташ чуэцилга а кийчделга а дика чакхдаккха аьнна юрташкарча къахьегамхошта хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа бац из.

Ялаташ ца дойтара духьа къовсам лоаттабара дешаш партийни, советски, юртбоахама органаша керттера уйла тIайохийташ дац.

«Сельхозтехника» яхача республикански объединене а моттигерча цун органаша а, совхозий управлене а лерттIа тIахьожам лоаттабац, кхоачам болаш практически новкъостал дац колхозаштеи совхозаштеи ялаташ чуэцаш йолча техниках бизза пайда эцара.

Керда хьадаьнна ялаташ хьачуэцара еррига складаш кийчъяь яьннаяц заготовкай Управлени.

Ялаташ чуэцача а кийчдеча а нийслуш дола доккхий кхоачамбоацараш могийт, уж дIадахара де дезар дац совхозий управлене, Госплано, юрта боахама Министерства.

Юрта боахама специалисташ дикка оарцагIбалац ялаташ болх дика вIаштIехьбаьккха чуэцара а паччахьалкхенна дIадалара а, ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношке а денз ялаташ дукха доадеш бараштa из могийт.

ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои парте райкомаш, райисполкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, партийни организацеш, «Сельхозтехника» яха объединени, совхозий управлени, Госплан, заготовкай Управлени, Совнархоза чуйоагIа кхачан промышленноста Управлени декхарийла яьй ялаташ чуэца кийчо яра эшаш мел дар даьдаккха, ялаташ хьакха а арда а доладаьча хьалхарча деношке гучадаьхa доккхий кхоачамбоацараш дIадаха, ка бола ялаташ хьокха ханаш ца тилийта, еррига йолаш йола ялаташ чуэца техника дийнахь а бус а болх бе йолаялийта, 8—10 балха дийнахьа ялаташ чуийца доахилга Iалашдергдолаш комбайнехи рядкови жаткаехи бизза пайда эцаргболча тайпара болх вIаштIехьбаккха.

Цу гIулакха жаткаши комбайнаши бийсанна болх бергболаш кийч а яь, цар дийнахьа а бус а болх белга вIаштIехьдоаккхалда, хIара жаткаца дийнахьи буси 35—40 гектари комбайнаца 18—25 гектари хьакха лаьрхIача республикерча дикагIа болча машинисташа: Наурски района «Терский» яхача совхозерча Сухорукова Александра, Грозненски районерча Захаров Ильяса, Федоров Александра, Блохина Петра, Каратыгина Дмитре, «Надтеречный» яхача совхозерча Музыкаев Увайса, Мадаев Ахьмада, кхыбараша санна комбайнашка групповой методах болх байтилга шерра юкъе доаккхалда.

Ялаташ чуэцача технико балха овсарле лакха йолаш болх бара новкъарле еш мел дола бахьанаш дIадоахалда, болх беш йоахкача агрегаташта деш дола технически гIулакхаш тоадолда, бункерашкара ялат ханнахьа Iс ца доассадар бахьан долаш комбайнаш сайца ма лоаттайойла.

Агрегаташа болх бергбола кхаш хьалхха гIе а кийчдолда, ялат ца доадайтар духьа кхашта юхье а юкъе а шолха касараш ма хулийталда, ялаташ дикагIа хьийкъача кхашкара гуйран мукхи кIаи хьалхагIа чуэца дезар малагIа да хьожаш хIара боахаме цхьа дии бийсеи далалехьа белгалдоаккхалда.

Хьатташ, таразаш, ялаташ чуоттаде моттигаш, ялаташ цIенду а тIадувтта а машинаш кийча хилийтара де дезар сихха чакхдоаккхалда.

Ялаташ чуэцаш йола еррига агрегаташ, автомашинаш, тракторааш, хьатташ цIера духьаларча оатхалашца кийчйойла, ялаташ хьокхача а оардача а хана правилаш нийса кхоачашйойла.

ХIара бригаде ялаташ чуийца далларца ча хьагул а даь, блочни методах аргIаш делга а, лаьтташ оахилга а, доакъарийна лаьрхIа цига шозлагIа хIамаш дIаювлга а вIаштIехьдоаккхалда.

Парте райкомаш, райисполкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, партийни организацеш, заготовкай Управлени, совхозий Управлени, Госплан, юрта боахама Министерство декхарийла яьй ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча денношке а денз паччахьалкхенна ялаташ дIателга а, хIара колхозеи совхозеи ялаташ чуэцарца ялаташ кийчде аьнна тIайийца шоай социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашделга а, хьалхарча аргIанца эшача боараме фуни страховойи фондаш дIаоттаелга а вIаштIехьдаккха. Ялаташ кийчдара план кхоачашъяьчул тIехьагIа эшача боараме фуаи, дуача ялатийна лаьрхIаи кхыйолеи фондаш кийчйойла.

Автобоахамий кулгалхошта тIадуллалда республика Министрий Совето яьча решенех хьакъоастаяь еррига автотранспорт ши ди далалехьа кийчъяь йоаккхилга а ялаташ хьакха йолаеннача районашка ди-бийса далалехьа из дIайохийтилга а.

Парте райкомаш, райисполкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой, партийни организацеш, совхозий Управлени, Госплан, юрта боахама Министерство, заготовкай Управлени, «Селхозтехника» яха объединени, совнархоза чуйоагIа кхачан промышленноста Управлени декхарийла яьй ялаташ дика чуэцаргдолаш бокъонца тIахьожам лоаттабе, ялаташ хьокхача, оардача, дIакхухьача хана кIезига а дукха а ялат ца дайта ялаташ дика лораделга вIаштIехьдаккха. Ялаташ доадеш а лечкъадеш а бола нах паччахьалкхен бехктокхаме озалба.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта тIадуллалда ялаташ чуэцаш боахкача наха юкъе лелабеш бола организаторскии массово-политическии болх тоабелга, кхашкарча къахьегамхошта эшаш дола культурно-бытовой хьалаш хулийтилга, царна юкъе лерттIа социалистически яхь йоаржайойла ханнахьеи дикеи ялаташ чу а ийца, паччахьалкхенга ялаташ дохкареи дIадалареи декхараш ханал хьалха кхоачаш а даь, даха доаггIача тайпара ССКП XXII-ча съезда накъа дахар духьа.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪО ЛОРАЙИР ШИЙ ДАЬХЕ

Тахан 20 шу дуз Сийлахь-боккха Даьхен тIом хинна

Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа советски халкъа котало духйийнна керттера хьаст цхьа тIема лагерь а яь, халкъ кхотадеш йола Коммунистически парте лелаяь хьаькъалера хьалхле яр.

Коталон байракх Берлинерча германски рейхстага тIа.
Е. Халдея сурт. ТАСС фотохроника.

ВIАШАГIКХЕТАР

Итташ километраш хулаш гоннахьа хьу я. Берд санна латтача попеи хоза корта болча нажеи хьуна юкъе улла бIаьстан зизаш тIадаьнна къухь. Цу къовхьа тIа йоаг оаха йийза цIи. Йийкха, къьга я бийса. Маьлхо къегаду дошо кIигаш санна, лепача седкъаша хозъяь я сигале.

ГIийло хьекхача михо хьедеча гIанои кIоаргга кIалгIолла додача Шарой-Оаргамои ер мара гIар йоацаш сатийна я хьунагIа.

Хьуна юкъерча цIера тIа хьатIабаьхкар практике баьхка студенташ, хурбола мехкдаьтталохараш. Шофер Иван Сидоров бензинаца хьувзар.

— Сайра дика хийла шун, новкъостий, аьлар студентех цхьанне. Дела къежача бIаргашта IотIаэтта Iоуллар цун кIудж, куртка тIа ВЛКСМ-а значок йоаллар, маьлхо йоагаяь юхь яр. Шелденна кулгаш цIер тIа хьекхар цо.

— Маршалца дахалда, рузкъан ганз лехараш, — аьлар цунга шофера. Миштад гIулакх, хIама кораяьйий хьона, Виктор?

Хьо ва из, дядя Ваня, — аьлар студента. — Фу хиннад машина.

— Насос болх беш яц. ХIама дергдац, кхы а дукха леларгья са газик.

— ХIаьта тохкамаш-м тхо а дахкалехь даьд укхаза, дядя Ваня. Цхьабакъда мехкдаьтта-м хургда Шарое! Къаьстта къовхьашка хIаьта а, — аьлар Виктора альпенштек лоамашкахьа баьдеча гIолла дIа а хьокхаш.

Морхашта юкъе гIолла бутт пучабаьлар. Къухь сийрдадаьлар. Шийна вовзача студента юхxе Iохайр Сидоров.

— Нажа хьунагIа хинна цхьа къухь дагадехад, сона, Виктор. Къухь бIарга массаз гу, цхьа вIашагIкхетар дагадох сона.

—ЙоIаца вIашагIкхетар да из?— аьнна хьаттар Виктора.

— Дац. 1945 шера тIом беш новкъа хинна хIама да из.

— Дувцал из, — аьлар Виктора.

Сих ца луш, цIера хаьшк хьа а ийца, сигарета лотайир Иван Сидорова. Даьтташа диза ший гIожа кулг зIамигача сага балма тIа а дилла, дувца волавелар из.

— Белорусски фронта эскарца вар со. Полковой разведка начальник вар капитан Санкин, Iаьржача форда моряк. ЧIоагIа майра саг вар из. Бийсанара разведка, моастагIчун эскарцара саг воалавар нагахьа хилацар из юкъе воацаш. Ростовера вар из. Бомбаш техача хана йийнаяр цун сесаг, хIаьта воI 1942 шера немцаша дIавигавар. Иштта дар цун гIулакх лоалахоша яздечох. МоллагIа яле а, оаха нах баха моттиг хьалаьцача, дукхxача нахага хоаттар цо Сережа Санкин бIарга вайнавий шоана, аьле. Цхьабакъда из бIарга вайна саг коравагIацар, вайна цIаваьннавар кIаьнк.

1945 шера Померане город Шпайдемюле хьалаьцар тха даькъо. Кхы ца а совцаш, машинашца дIахьалхашка дахар тхо, разведчикаш. Городе тхох кхийттар биркъе барзкъаш тIадувха капий нахи мехкарийи. Уж бар немецки каторге бига хинна Ростовера, Курскера, Орелера советски нах. Уж тайпа нах 5 эзар гаргга саг хиннав Шпайдемюле. Цхьабакъда царех цхьабараш мукъабала ца кхувш немцаша дIахобигар. Царга а хьаттар оаха Сережа Санкин варий царна юкъе, аьнна. Из вовзаш а саг вацар.

Шпайдемюлена дехьагIа моастагIа дорха духьал эттар. Танкаша новкъостал а деш цаI шоллагIчоа тIехьа йолаш атакаш йора цо. Нах бахача моттигий цIераш немций меттала язъяь хиннача доскаш тIа эрсий меттала яздьдар: «Хьалхашкахьа Берлин я!» Иштта хьале цухьал лоатталургбарий немций!

Городал Шпайдемюлел арахьа ший разведчикашца цхьана капитана Санкина немций инарал караволавир. Из бахьан долаш ялхлагIа орден а елар цунна.

Берлине дIакхача 80 километр мара йисаяцар. Нажа хьуна юккъе уллача къовхье тха дивизионни медсанбат латтача хана йоккхача нажа кIал носилка тIа уллар капитан Санкин. Цо са массаз доаккх, къамарга чура цIий ухар цунна. Носилкана гонахьа хьувзар лораш, денал дола разведчик ца валийта гIертар уж. Капитана шийх дог диллача санна хеталора. Щел дIаяьнна кIайеннача цун юхьагеи кизга санна дIаэттача бIаргашкеи хьежача из кастта лергва, аьнна хеталора.

Къовхьа юстара бодача автострада тIагIолла тата деш йолх вай танкаш, автомобилаш, йоккхий топаш, обоз, гIашлой колоннаш.

Духьал ух немций Iазапа кIалхара баьнна советски нах: маIа нах, кхалнах, бераш. Эрсий, украинцаш, белорусаш ба уж. ГIаш, бричкаш тIа багIаш, велосипедашца ба уж. Царга цхьа лоадам боаца хIамилгаш я.

Капитана ординарца, денал долча салтечо Петушкова дийцар тхона Санкин лозавар. Шверине, театре эсэсовций заседани хиннай, цхьана хIамах детабуам а ца беш, город лораяра гIулакхаш дувцаш хиннад цар. Моттигерча гаулейтера оттаяьча резолюцена тIехьа эсэсовцаша кулгаш хьалъайдаьча гIолла ший разведчикашца цхьана театре чуийккхав капитан Санкин.

— Заседани дIакъайларг лоархIаз! ХIаман сагот маделаш. УрагIдахийта кулгаш! — цIогIа техад цо автоматаш эсэсовцашта тIа а хьоккхийта.

Кулгаш урагIдахийтача латтийсар эсэсовцаш. Царгара герз хьайийцар. Кхоллара тIехьашка лаьттача цхьан фрица автомат теха човнаш йир капитана.

Тхона гонахьа гулбелар мукъабаьнна нах. — Яхаш дIахо дувцар цо.

— Мича йода хьо?—аьнна хьаттар аз хоза, Iаьржа бIаргаш долча йоIага.

— Дона тIа йода. Шайода—аьлар йоIо.

Тхо Ростовера да, — аьнна йист хилар цун кулг лаьца лаьтта, кера корта бола берашха зIамига саг. — Юххера а бокъонца хIалак хилар Гитлер! — аьнна ший зовнеча оазаца тIатехар цо ше аьнначоа, салташкахьа юха а хьежа.

Капитана Санкина бIаргаш хьалехкар, кIаьнка деча къамаьлата ла а дувгIаш.

— Хьо мичара кхаьчав укхаза кIаьнк? — аьнна хьаттар цунга Петушкова.

— Немцаша плен воалаваьвар со, дядя. Укхазара дукха гаьна доаццаш цхьа кхалсага — помещицана болх баьб аз, хьакхарч йоажаяьй.

Капитан Санкин цIаьхха хьалгIеттар, наж хьа а лаьца, медикаш дIатеттар цо.

— БIарга вайтал сона из.—Аьлар цо.

Повозкашта юкъе латтача кхал а маIа а болча, плен бига хиннача наха юкъера из биркъе хIамаш ювха кIаьнк бIарга вайра цунна.

КIаьнк бIара хьежар капитана, тIаккха гIийла, марцхилгаш цаьха ший кулгаш дIахьалхашка а кховдадаь, шортта Санкина тIавахар из.

— Сережка, хьо вий из, воI? — аьлар капитана. КIаьнк носилка тIа а ваха, накха цIеша бизача ший даьна мархIа кхийттар.

Иштта ураотта низ капитана мичара бенаб ца ховш цецдаьлар тхо, юхь цIийелар цун, бIаргаш сийрда даьлар. БIаргех хий а ухаш, чIоагIа барташ доахар цо воIа, хIаьта воI ший даь цIеша бизача наькха тIа бат а йилла, велхар.

Цу хана хьатIа веначa инарала мархIа веллар ший эгара дикагIа вола разведчик, цун воIа барт а баьккха, приказ делар цо: даи воIи цхьана госпитале вахийта, аьнна.

Иштта даи воIи вIашагIкхетар цагадехар сона укх къухь тIа—аьнна, дийца ваьлар шофер.

ХьунагIа сатийна яр. ЛадувгIарий кортош чудахадар. Студенташта бIарахьежар со. ТIемахой яраш санна цIимхара яр цар юхьмараш.

Гаьно йолча буруув деттача моттигера ротор болх бе болабелар. ЦIи ейр. Безаме эгар попа сийна гаьнаш, нажа ярашца мархIа а лелхаш.

Иван Сидорова мотор болабалийтар, машин новкъа тайжа йолаелар.

Н. ШИПУЛИН.

Советски халкъа карагIдаьнна денал дола гIулакх

«22 июнь» тIадолча календаро дагайохийт вайна 20 шу хьалха, 1941 шера кIирандийнахь сатоссача хана гитлеровски арми вай Даьхенах латаш йолаенна хьалхара залпаш.

Болабелар Советски Союза Сийлахь-боккха Даьхен тIом. Хиннача тIемашта юкъе эгара халагIа а дукхагIа цIий Iодохийташ а бар из, цо дуккха хIама Iомадир вай халкъа, дерригача адамашта. Йицъялийта е ца ювцаш йита йиш яц цун урокаш.

ХIанзарча монополистически капитализма вIашдухьаленаша хьабаь хьалхехьа ше болабаь дунен шоллагIа тIом латтача хана ший тIема низаш Советски Союза тIахийцар фашистски Германе. Советски пачхьалкхе йохаяра немецки фашисташца барт бе лерхIаш хиннача американски, английски, французски оагIонгахьара лаьттача новкъосталах а лоацача уйлан политиках а говза пайда ийцар германски империализмо дунен шоллагIа тIом болабалалехь хиннача хьалхарча шерашка. Цхьабакъда, новкъостал шоашка хьакхаьчача, гитлеровски агрессораш дуненна доал дарах йола шоай тувлаенна планаш оттае болабелар. Коммунизмана духьаларча байракха кIал Германе экономически тIемеи низ юхаметтаоттабир цар, из низ эгара хьалха шоашта новкъостал даьча капиталистически пособникашта духьал а баьккхар. Немецко-фашистски арме еттача хIамаша хала човнаш йир Англе, Франце, Европа кхыча мехкий тIема низашта. Цул тIехьагIа агрессорийи цар сателлитийи кертера низ советски мехка тIатеIар.

Шоаш кIалхара дала а шоай халкъах ца доалаш а США-и Англеи доал деш дола гIозараш Советски Союзаца барта ца дахача цаланзар, бакъда царна дага дар тIом латтача хана СССР-и Германии низах йохае а дунен тIа шоай доал оттаде а.

Доккха зе-зулам тIадера вай лаьттана тIемо. ТIом бе дагахь хьалхехьа а Iалаьмате доккха эскар кийч а даь, цIаьхха вай мехках летар агрессор, из бахьан долаш йIаьхxача хана лоархIам боллаш тIема аьттув хилар цун. Гитлеровски бIехалаша лийрхIадар вай нахах дукхха миллионаш боабаь дIабаха, хIаьта юхебисарех германски империализма лаьш бе, социалистически пачхьалкхе лаьттан тIара дIаяккха, вай мохк боацабе.

Цхьабакъда тIом хиннача хьалхарча шеррехь а фронте фашистски тIема начальникашта чIоагIа хIама кхийтар, хIаьта цар политически кулгалхой политически гIулакх цIаккха ца хиннача тайпара толха а дир. Советски Союз йохае, цун арми хIалакье, дунен халкъашта юкъерча гIулакхех вай мохк къоастабе а цул чехкка котбовла а цар даь лоархIамаш дехар.

Турпала советски халкъ вай Даьхе, революце даьхараш, социализмана карагIдаьннараш лораде эттар. Халкъо ший гIулакх теша а тешаш шийэгара а хьакъал долашагIеи тешамегIеи волча кулгалхочунга — Коммунистически партега дIаделар. Партеи правительстваи оарцагIбаьхар нах а материальни рузкъа а, вIаштIехьъяьккхар чIоагIа йола тыл, из даьдецаре моастагIчул цхьаккха дича а котдовла йиш яцар.

Ший гIулакх бакъ а нийсхон а гIулакх хиларах Iалаьмате чIоагIа тешаш, чIоагIа къонахчал а денал а долаш хила дезар хьийдда чувоагIача къизача моастагIчунна хьакъалах ца дохаш, ка ца агаш, духьал отта а цул котдовла а. Советски халкъахи цун ТIема Низехи дизза доахкаш дар уж гIулакхаш, дукхача наьха турпалал а йолаш.

Коммунистически парте советски нах дIакхетабир из кортамукъал бахьан, Даьхе бахьан беш бола тIом хиларах, доладеннача гIулакха исторически лоархIам хиларах, кхетамца тIаберзабир уж де дезачоа. Дунен историе чухь цIаккха а дувца хазанза дола сийлахь-доккхий, патриотически, денал дола гIулакхаш дора хIара денна вай тIемахоша, болхлоша, колхозникаша, интеллигенце.

Коммунистически парте беш хиннача берригача балхо къовсам лоаттабе дог урауттадора, моастагIа эшавеш йола котало гарга увзар. МоастагIчо йоккхий коталонаш яьха йоллашехь, вай мехка ТIема Низашта стратегически хьал хьдда хувца магара, тIема гIулакх овлан тIара хувцадудалара, тIаккха агрессора эскар дизза дохадара тамашерча факта бахьанех цаI цунах латтар. Нагахь санна 1941—1942 шерашка Советски Армена гитлеровски бIехалаш Москвана юхxе совцадеи столицана юхера дIадахеи мара мегадеце, шу даьлча цо хIалакдир Сталинграда юхxе латтача моастагIчун стратегически труппировка кертера дакъа, хIаьта 1943 шера аьхки Курска юхxе цIаьхха меттахьа хIама а техар цунна. Цул тIехьагIа Советски Арме котало йолаш гитлеровски Германена духьал тIемаш дир ерригача кертерча направленешка. Къовсама из этап эттача хана вай коалице союзникаша шоллагIа фронт хьайийлар Европе, цига дикка хьалхара коталонаш а яьхар. Юкъарча моастагIчул котдовларга бода никъ лоацбелар.

МоастагIа тIемаца эшавеш советски эскар доазол дехьарча мехкий территореш тIа а кхаьчар, цу мехкашкара халкъаш фашистски низ-Iоткъама кIалхара а даьхар.

1945 шера 8 мая гитлеровски Германе цхьаккха духьале йоацаш капитуляци йир. ХIаьта кхо бутт баьлча союзникашта хьалхашкара декхар тешаме кхоачашдеча вай мехко империалистически Японеца тIом дIахьоабир, из эшаярца йисте а баьлар дунен шоллагIа тIом. Халкъа — тIемахочун, къамаш мукъадоахача халкъа цIаккха доврдоаца тайпара сий даьккха, историе чухь эгара халагIа а турпалал йолашагIа а йола ха чакхъяьккха даьлар советски халкъ.

* * *

Даьхен тIем тIа советски халкъа тIаэтта хало йицъялийта йиш яц. Миллионаш бола нах байр гитлеровски захватчикашта духьал лоаттабаьча тIем тIа, нах боабеча лагерашка Iазап озаш хилар. Вай Даьхен сий бахьан из ший лоIаме хилийтар духьа долаш шоай са дIаденнача турпалех чIоагIа гIайгIа ю вай. Цаккха а биц ца луш дага латтаргба вайна уж.

Фашистски агрессорашца лоаттабаьча къовсама керттера хало ше лайр советски халкъо. Керттера хьалхле цо яьккхар гитлеровски Германеи цун союзникийи тIема низаш хIалакдеча, дукхxача мехкий халкъаш лоалла оттадара болча кхерама кIалхара доахача. фашистски мракобесий кога кIал а яха йовра кхерам тIалаьтта дерригача дунен цивилизаци кIалхарйоаккхача. Котало яккхара гIулакхa доккха дакъа лаьцар Албане, Болгаре, Польша, Чехословаке, Югославе халкъаша. Фашизма низашта духьалара къовсам сацийтанзар Венгре, Румыне, германски халкъа толашагIа болча наха.

Советски халкъо лоаттабаьча турпалерча къовсамах дукхача мехкий патриоташта хьохкам хилар, цо гуччахьа новкъостал дора фашисташа дIалаьцача Европерча территоре Духьален болам шерра дегIабара. США-и Англеи халкъех болча наха йохайир цигарча цхьадолча реакционни гIозараша СССР-а тIехьашка а лечкъа, кортамукъале езача халкъий чотах гитлеровски Германеца барта даха безам болаш лелаяь уйлаш.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом латтача хана бакъ а долаш гучадаьннад тайп-тайпара общественни строяш йола пачхьалкхенаш фашизмагахьарча кхерама духьала цхьана хиларца дика барт-цхьоагIо а йолаш яха торо йолга. Къовсам тIа дола дешаш къоастадара методаша, дуккха барт ца кхеташ дешаш доллашехьа а, тIема керттерча дешашта барт вIашагIа а кхеташ чакхдоалаш хиннача антигитлеровски коалицецарча правительствашта керте латтараш вIашагIбеттабаларо бокъонца бакъдаь хьахьекхар из никъ нийса хилар, доккха новкъостал дир цхьана къовсам лоаттабара. Советски наха бе боагIача тайпара лоархIам бу тIом болча хана вайна Америка ВIашагIкхийттача Штаташеи Англеи даьча новкъостала, хIаьта цар диц цац тIем тIа хинна барт-цхьоагIо йохае гIерташ цу мехкашкарча цхьадолча гIозараша леладаь гIулакхаш а из тIема новкъостал кхы а доккхагIа хила йиш йолаш хинна хилар а.

Сихбенна тIом лаьттача хана массадолча хIаманна ше толаш хилар хьахьекхар социалистически общественнии пачхьалкхени строя. Эгара толашагIа а низ болашагIа а хиннай из болхлой классеи ахархойи цхьоагIон гIулакхашта а вай халкъа морально-политически цхьоагIонна а ларде лаьттараш цун бокъонца йолча кортамукъалени демократени лардаш хилар бахьан долаш. Социализм бахьан долаш дегIаихар буржуазни идеалаш цецъяьха дола советски наьха патриотически гIулакхаш, чIоагIъелар пролетарски интернационализм. Цу Даьхен тIем тIа котъялар вай халкъо моллагIа гIулакхаш кхоачашдара шийна бола хьехам лоархIаш йола коммунизма идеологи.

* * *

Фашистски Германи эша а яь котъяьннача хана денз тIемо яь, ший човнаш ерза а яь, Коммунистически парте кулгалца гаьнна хьалхаяьннай вай Сийлахь-йоккха Даьхе. ХIанз низаш эгара чIоагIагIа тоалуш латта хоза ха я цунгара яр. ХIара доагIача дийнахьа, фабрикашкарчеи заводашкарчеи, колхозийи совхозийи кхашкарча, лабораторешкарчеи институташкарчеи къахьегама а Iилма а наха керда тамашаш гойт. Массанахьа а хьунаш санна хьалъувтташ латт керда гIишлош. Шеррача фронтаца вай хьалъеш латтача коммунизма белгалонаш вахареи балхеи массадолча доакъошка, советски наьха моральни гIулакхашка тIехь-тIехьа дукхагIа гучадувлаш а тIехь-тIехьа дукхагIа холуш а латт. Ценача дег тIара йоагIача йоккхийча уйлашцеи доккхийча декхарашцеи накъа болх уж машаре коммунизм хьалъеш боаллача вай мехко дIахо лоаттабергболча къовсама а йоахаргйолча коталоний а программа оттаергйолча ССКП XXII-ча съезда.

Лакхлуш латт вай экономикеи культуреи. Советски нах Iилман лакхаленашка кхаьчаб, цар йоккхий целинни аренаш караерзаяьй, уж атома къайленашка кхаьчаб. Эгара хьалхагIа космосе кхаьчаб уж. Дерригa хьалха латта адамаш раьза да Советски мехка, В. И. Ленина хьехамаш тешшаме кхоачашдеш бола из, машар — дерригача дунен тIа мел долча халкъашта массаза а дагалаттар бахьан долаш, тайп-тайпара общественни строяш йола пачхьалкхенаш машарца яхара тIехьа лоаттабеча къовсаме хьалха латтандаь.

ХIанзара адамий общество дегIаахара эгара лоархIамегIа йола фактор а хинна дIаотташ латт социализма мехкий низ бола лагерь, машареи демократеи низаш. Уж котдаргхилар тешшаме да. Цхьабакъда, машара хьакъехьара дош лаьттан тIа дахача дерригача халкъашта эгара саготагIа а лоархIамегIа а йола проблема а хинна, дIаэттай, чIоагIа машар оттабара мамогга духьал даьнна империалистически низаш хилар бахьан долаш. Уж да тIема блокаш вIашагIъехкараш, йоккха тIема аппарат хьаллоаттаераш а дегIакхувлараш а, экономика сихдаь герз хьадарга оттаяьраш.

Советски пачхьалкхено ше хьахиннача дийнахьа денз ший генеральни никъ а лоархIаш чакхйоах ленински машара политика. Цо ший торо мелъяр ду адамаша сатувсаш дола дика хIамаш кхоачашдара. Вай машара экономика дегIакхувл, вай кIезигду воай ТIема Низаш. Вай правительствана керте латта Н. С. Хрущев вай парте адамий кхелий еш йола йоккха йоакхо дIакхайкаеш вола машара викал ва. ООН-а трибунера цун багах дIакхайкаяьй массанена а йовзаш йола массане а цIендаь герз дIадаккхара политика. Машара политика маIан дийцар цо Вене президентаца Кеннедеца вIашагIкхийттача хана. Из политика хьаллоац дIабахача тIемо яь човнаш, цо боабаь нах, цун урокаш хIанз а йицъяланза долча халкъаша.

Кхы тайпара сурт да кхетама оазага ладувгIа ца тугача а историе дегIаахар тIема низаца тIехьашкахьа даккхара планаш увттаеча а керттерча империалистически пачхьалкхений лагере. Цига хьахоз массадолча мехкашкарча халкъаша вий кхайкаьча фашизмана мегаш йола порядкаш юхаоттаяра гуччахьа деш дола тIахьехамаш.

ХIанз реакце керттера низ а хинна духьал баьннаб США империалисташ. ЧIоагIа материальни, политически, бокъонца болча тIема низаш кийчдеш ба уж СССР-аи социализма лагера мехкаштеи духьала эгара чIоагIагIа дуне хIалакдергдолаш а пирагIа а бола ракетно-ядерни тIом хьоабар духьа. США монополеша гуччахьа урагIъегIай коммунизмана духьалара шоай тишъенна байракх, цунна кIал эттаб пачхьалкхений кулгалхой. Бехктохкамерча тIема гIулакхаш тIа болча наха яхачох, мехка тIема низаш дукхагIа хулаш латт. Ядерни герза запасаш Iоаеш латт.

США империалисташа чIоагIа хьал а лоаттабу, лакхехьарча тIема гIулакхаш тIа а увттабу хьалха хиннача гитлеровски эскара керте лаьтта нах. Империалистически пачхьалкхений керттерча агрессивни союз йолча НАТО кулгалхошта США-с мога а ваь юкъе вахийтав немецки тIема зуламхо Шпейдель, хIаьта Ленинграда го тассара эгара бехке барех вола Ферч малхбузенгермански эскара командующи ва.

Агрессивни тIема блокий систе ма чIоагIъеш йоалл США. СССР-еи социализма вокх мехкийи доазонашта гоннахьа Iалаьмате дукха тIема базаш яхкай цар. Шоаш лерхIачох Малхбузен Европе коммунизмана духьалара керттера эскар хила дезаш йола ФРГ бундесвер сихха дегIайоагIилга Iалашдергдола соглашенеш яьй цар.

Малхбузен Германе территорера НАТО эскараш, цунца доазув долча социализма мехкашта духьала бокхагIча низаца цкъаьннахьа тIом болабе йиш йолаш дукха а вIаштIехь даьха а да. Цу дерригача бакъ долча хIамаша тешал ду дунен халкъашта юкъе кхохкам лоаттабеш дола кхераме кхуврчаш США новкъосталца дийнлуш латташ хилара. Цари цар сюзникашеи цхьаццa бахьанаш доахаш кулг яздац Германецарча машара договора.

М. ПОПОВ,
арме инарал.

Хиннар дагадеха

20 шу хьалха доазон йисте иллача вай советски городе Жульневе 22 июне са тоссача хана маьрша тхьайса ухкача советски наха бомбаш йииттар немецки самолеташа.

Со вола полк оарцдаьккха гIоттайир. Рава-Русска яхача доазон йистерча застава оагIорахь фашисташ вай лаьттара арабаха, дивизе кертера низ тIабалца цига чIоагIалий латта, аьнна приказ делар тха полка.

Аз команда еш йолча 2-гIа эскадронах кертера отряд йир. Цу хана капитан вар со. Лейтенанта Федоренко команда а еш кертера походни заставо фашисташца тIом болабир, аьтта оагIорахьарча фланге гIолла тыла чу йоалаш немцашта атака а еш. Лоацача хана баьча цу тIема тIа 17 немце вийр, 2 караволавир. Цу шиннегара чIоагIа лоархIам бола моастагIчун къайленаш гучаяьлар.

1941 шера июнь беттарча дIайхача деношка Украине моастагIчоа духьал тIом беш хилар тха полк.

Белоцерковски района Балкуны яхача моттигера чIоагIбенна багIа немций арабаха аьнна приказ а кхаьча, со командир вола 2 эскадрон хьун оагIонгахьара моастагIчоа атака е йолаелар.

МоастагIа чуволча окопашта бIаь метр гаргга тхоаш гIертача, гебагIаш Iетташ еча атаке яха гIеттар тха эскадрон. Цу атаке взвод гаргга бола фашисташ а боабеш, моастагIчо лаьца хинна позици хьалаьцар оаха. Из яр оборона боккха лоархIам бола моттиг.

МоастагIчоа духьал тIом болабеннача дийнахьа денз тIом беш хьавоагIаш, 1945 шера аз команда еш хинна гвардейски полк 6 гвардейски кавалерийски дивизе хьалхарча отряде хьожайир. Керттерча отряда командиралла оттавир аз Советски Союза Турпал вола капитан Я. П. Неумоев. ТIагIертта атакаш еш, цаI шоллагIчоа тIехьа лоацаш моастагIчун позицеш хьа а лувцаш, эскара кхыча доакъошца цхьана тха полко чухьедда хьаьккхар Малхбузерча Пруссе столица Аленштайн.

Рейде тIом беш хиннача инарала Осленовске кавалерийски корпусе хьалхарча отряде хьожайир са 28 гвардейски кавалерийски полк.

Германе Вартенбург, Едвабно яха городаши итташ морташи йоахаш, бIаьш бола немций боабеш, тха полк 2 мае 2 белорусски фронте эгара хьалха Эльба яхача хи тIа а кхаьчар, союзникий эскарца вIашагIа а кхийтар.

Цига вIашагIкхийттача аз союзни эскара инаралага рапорт делар: «Советски командоване приказ кхоачашдеш, Н-ски полк шийна еннача координате кхаьчай», аьнна.

Болабеннача дийнахь денз йистебаллалца Даьхен тIем тIа хиннав со. Вай Даьхен дикагIа болча къонгаша шоай са дIаделар вай советски халкъ ший лоIаме дахийтара, цун ираз ца доадайтара тIехьа. Даьхен тIем тIа сайца хинна бIаьш бола тIемахойи эпсараши дагабоагIа сона. Царех дукхабараш юхаберзанзар. Бакъда вай Даьхе лораеш моастагIчох майра латаш тIем тIа лийгача новкъостий цIераш йицлургъяц сона, сий деш йоахаргья тIехьа тIайоагIача тIехьанаша цу тIем тIа хиннача вай турпалий цIераш.

ВИСАИТОВ Мовлади,
гварде подполковник.

Бухаресте баха нах Советски Армена накъа бахаб (1944 шера август).

(Советски Арме Центральни музея материалашцара.)

Советски Союза низи из йоахалургхилари тохкаш, социалистически общественнии пачхьалкхени строй тохкаш дола хIама хилар Сийлахь-боккхача Даьхен тIемах.

Яхье баьннарий итогаш

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШ ХIАНА ДАЦ?

МагIалбика района дуккхача юрта боахама къахьегамхоша, парте XXII-ча съезда хьалхарча къахьегама вахте а этта, доккхий толамаш доах. «Кавказ» яхача колхоза а «Ингушский» совхоза а къахьегамхой мукх чуэца болабеннаб, города МагIалбика болхлошеи гIулакхерча нахеи дика дакъа лоац «Ингушский» совхоза хьажкIашта оасар деча.

Цу дерригача гIулакхаша торо хулийт пачхьалкхенна ялат дIадала тIаийца декхараш кхоачашдара.

Цхьабакъда, гIулакхаш иштта дика леле а, кхоачамбоацараш а нийслу. «Ингушский» совхозе ялата лаьрхIа 3877 гектар хьажкIаш дIайийнай. Бакъда уж массанахьа а нийлха тIаьннай, цудухьа хила майоагIара хьажкIаш хургьяц. Ялат чуийцача ардаш тIа силоса лаьрхIа хьажкIаш дIа а йийна, силоса лаьрхIа бIаьсти дайийна хьажкIаш ялата чуэца еза. ХIама дIа ца ювш дукха лаьтта да совхозе. Чехка аха а аьха, цу тIа силоса лаьрхIа хьажкIаш дIае еза. Ше йолча культиваторашка болх байта беза укх гаргарча хана хьажкIашта гIулакх даь даккха.

Ах шера йоагIа план кхоачашъяра совхозо пачхьалкхенна дIадала деза 912 центнер дулхи 2319 центнер шуреи. ХIанзалца 566 центнер мара шура дIаеннадац совхозо, 17 июнь тIакхоачаш дулх цхьаккха грамм а дIаденнадацар. Во латт гIулакх хьайбай боахаме, къаьстта хьакхарч кхоабача.

Хьайбаш кхабара хьакъехьа шоашта даь хьехамаш кхоачашдац совхоза кулгалхоша. Пачхьалкхенна дулха лаьрхIа дIадала деза хьайбаш концентраташ а телаш тоадалийта къоастадаьдац, е уж кхоабаргдола нах а хьожабаьбац, доажадеш долча къонача доаханца цхьана да уж. Кхы а вогIа да хьакхарч кхабара гIулакх, цига хиланза яргйоаца зоотехнически бокъонаш а лелаяц. Ханагеи дозалгеи хьежжа къоастаяьяц хьакхарч, уж кхабара рацион лелаяц. Из бахьан долаш дулха дIаяла метаргйолаш хьакхарч тоаенна яц. Воча хьал тIа леладу цета доахан а, де мадоагIара гIулакх дац, силос хьувкхац, цкъаза йолча хана хин кхоачам боацаш а дус. ДогIа делхача хана доахан долча моттиге дояркаш дIакхувла лаьрхIа цу гIулакха кийчъяь машин ца хилар бахьан долаш бIарчча доахана Iул ца детташ моттигаш а я. Уж ла йиш йоаца гIулакхаш да.

Дукха кхоачамбоацараш да «Кавказ» яхача колхозе а. Июнь бетта пачхьалкхенна дохка дезача 470 центнер дулхах 140 центнер мара ехкаяц. Мела лел пачхьалкхенга шура йоххара гIулакх а.

Ах шера йоагIача планах дохка дезача 260000 фуах 187800 фуъ мара дехкадац.

Къона доахан эцара план кхоачашъяьяц колхозои совхозои.

Дулх, шура, фуаш кийчдара кIезига теркам тIабохийт юрта Советаша.

Юртбоахама продукташ йоххара ах шера йоагIа пачхьалкхен план кхоачашъяра динза дарг мел доацар де декхарийла ба боахамий кулгалхой, юрта Советий председателаш, контрактаце договораш кхоачаш ца еш цхьаккха моттиг хила йиш яц, планаш кхоачашъяра ерригача торонех пайда эца беза.

Фермашта, бригадашта, отделенешта керте латта беза гIулакх дика довзаш, ялат хьувкъадареи хьайбаш дебадареи болх ховш, тIаийца социалистически декхараш кхоачашделга вIаштIехьдоаккхалургдола специалисташ.

М. МАМИЛОВ,
МагIалбика района продукташ эцара керттера пачхьалкхен инспектор.

ТIеххоачашдаьд шоай дош

Дерригача советски халкъо санна, чIоагIа могайир ССКП ЦК-а январски Пленума решенеш № 15 йолча Грозненски шурий совхоза болхлоша.

Хьакхарч дика кхоабаш йорстаеи пачхьалкхенна дулх дукхагIа дIадалеи яхь дIайолайир тха боахаме эггара дикагIа йолча свинарка Мария Афанасьевна Наумовас. Декхараш дувцача хана цо аьлар, хьакхарч йорстаеш соахка во толамаш даханзар аз, укх 1961 шера 2000 хьакха кхаьба, йорстаяь, 1800 центнер дулх пачхьалкхенна дIадала декхар тIаэц аз.

Ше денна дош кхоачашду Наумовас. Укх шерах дIабахача пхе бетта 1164 хьакха кхаьба, йорстаяь, 1128 центнер дулх дIаденнад цо. Хьакхий дулха цхьан центнерага хьакхарч кхоабаш цун дIадахар 29 соми 10 кепиги.

Планах 400 грамм мара ца йоагIача пхе бетта дийнахь-бус юкъера лаьрхIача 550 грамм дулх тIакхетийтад Мария Афанасьевнас хIара хьакханна.

ХIара денна хьакхарчашта цхьаннена 1,5 килограмм мукхах яьккха ийшк, 1 килограмм комбикорм, 3 килограмм моша доакъар, 5 килограмм барда лу. Цу тайпара доакъар луш кхабар бахьан долаш хьакхарч дика тоалу.

— Сай декхараш вай дукха езача Коммунистически парте XXII гIа съезд хьаелла ди тIакхоачаш кхоачашдергда аз, из хургда аз вай Даьхенна луш дола къахьегама совгIат,—йоах Наумовас.

Хьакхарч кхоабаш Iалаьмате дика болх бу Митрофан Иванович Шаруновеи цун новкъоста Павел Кириллович Андреевеи.

3 бутт мара баьннабац уж цу балха тIа бола, цхьабакъда цу хана чухь а йорстаяь, 121 центнер хула 118 хьакха пачхьалкхенна дIаеннай цар. ХIанз цар хьакхарч лелаеча ферме 2056 хьакха и, царех 600 июль бетта дIа а лургья.

Царна доккха новкъостал ду совхоза специалисташеи администрацеи. Цар хьалдаьд 4000 хьакха чуйода механизированни кхий, цу чурча хьакхарчашта доакъар дуллащ, барда ботташ, кхий цIендеш дола балхаш машинашца ду. Цу гIулакхо чIоагIа аттача боаккх свинарий къахьегам, хьакхий дулхага дIадодар чIоагIа лох а ду. ХIанз дулха центнерага 36 сом дIадода Шарунова, цхьабакъда цунах кхоачамбаь Iергволаш вац из, махулла кIезигагIа ахча дIадахийта гIерт из дулхага.

Кхий дарах тоъам баь Iанзар специалисташ. Керттера инженер Алексей Михайлович Грозняков керте а волаш хьаеш латт дIа-юха кхувла доакъар кийчдуи из хьайбашта дIадуллеи машина. Из болх бе йолаелча лоархIам боллаш аттача баргба свинарий болх, продукцега дIадодар лох а лургда. Хьакхарч кхоабача свинарий болх берригa а хурскаш лелаерех тийша ба. Из бехктокхаме болх беш ба мари сесаги дола СтупниковгIар Иван Михайловичи Мария Захаровнеи. Царгарча яхкача 60 хьакхо 656 хурск яьй.

ДикагIа болча болхлоша даьхача толамаша тха боахамга йиш хилийтар пачхьалкхенга дулх дохкара хьакъехьа дикка котало яккха. Ах шера йоагIача планах 3800 центнер дулх дохка дезача 1961 шера 15 июнь тIакхоачаш совхозо дехкад 3592 центнер дулх. Укх гаргарча деношка совхозо пачхьалкхенна дIалу 1000 устагIа, цо торо хулийт план а тIаийца декхараш а лоархIамболлаш тIеххоачашде.

Пачхьалкхенна дулх дукхагIа дIадалар совхоза хьайбаш леладерий декхар да.

10 бетта йоагIа дулх дохкара план парте XXII-гIа съезд хьаелла ди тIакхоачаш кхоачашъе, цунца вай мехка коммунизм хьалъяра юкъарча гIулакха юкъе шоашкара доагIа дакъа лаца лаьрхIад совхоза къахьегамхоша.

В. САВЕНКОВ,
совхоза парткома секретарь.

Комплексни автоматизаци яра балхаш дикагIа дергдолаш Новогрозненски нефтеперерабатывающи заводе дикагIболча инженерий, техникий, болхлой группа вIашагIтехай.

Москверча халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке хьокхаш хургья цу заводе болх беш ярех цхьа автоматика щит.

СУРТА ТIА: автоматика группацара слесараш М. Горячев, С. Москаленко, В. Гемолятдинов Москверча халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке хьокхаш хургйолча щита монтаж еш боахк.

И. ПЛИЕВА сурт.

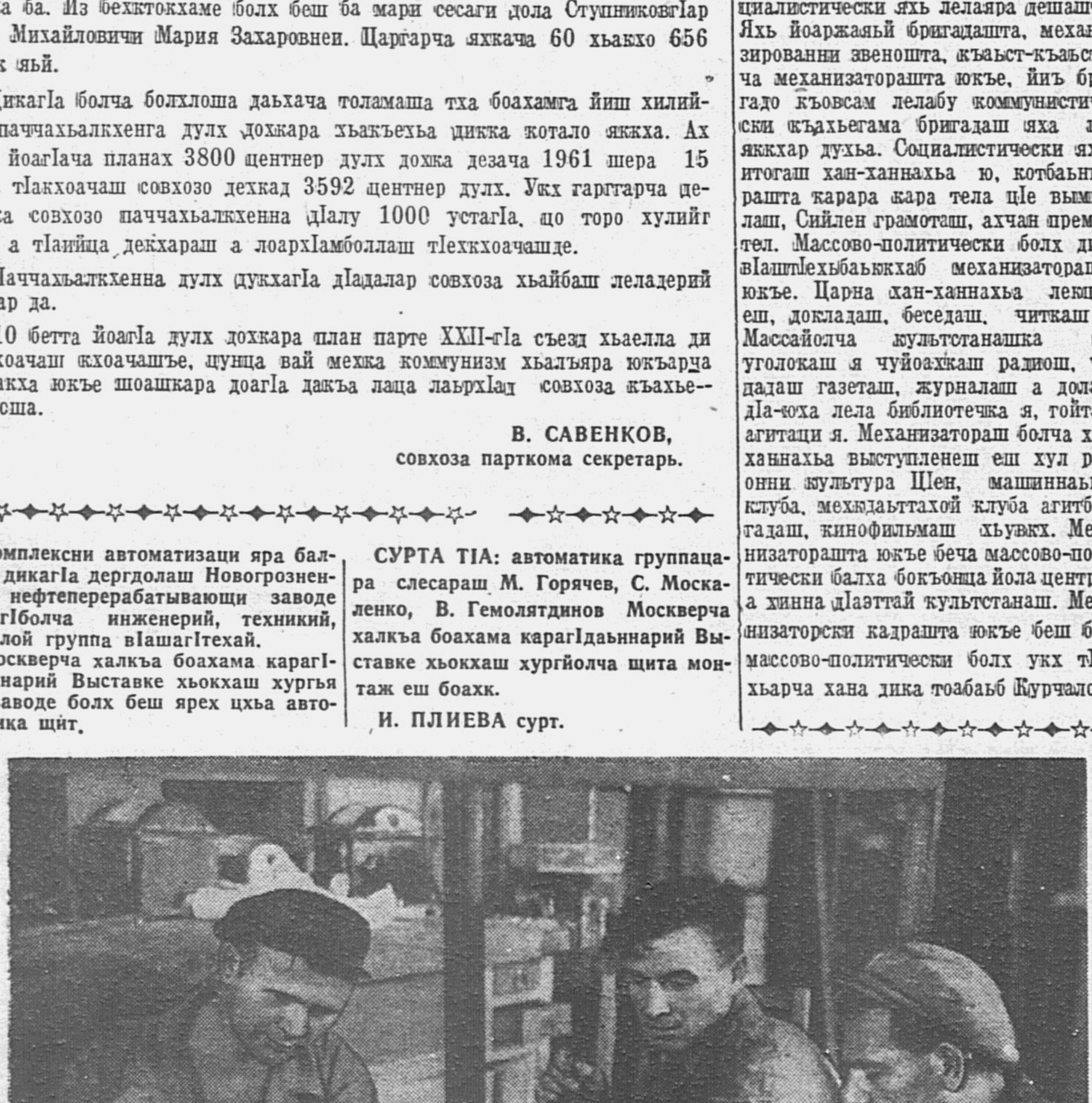

Планал совгIа—2 миллион кирпишк

Дика къахьег Грозмерча № 2 йолча етта кирпишк еча завода болхлоша. Пхе бетта йола план 11 мая 117,8 процент кхоачаш и яь, 16 июне ах шера йолча планал 2 миллион совгIа кирпишк арахийцай цар.

Безаме, цхьа барт болаш къахьегаш хьабоагIа № 4 йолча цехера болхлой. Керда йилла цех я из. Полусуховой прессоване методаца кирпишкаш хьаю цу цехе. Хьалха цеха «СМ-143» яха пресс яр. Цу прессаца цхьан сахьата ши эзар кирпишк мара яцар, хIаьта хIанз керда оттаяьча «СМ-301» яхача прессаца цхьан сахьата 4000 кирпишк ю.

Кхаь сменах болх бу цехе. ХIара смена цхьан бетта дола социалистически декхараш тIаэц. Уж декхараш кхоачаш мишта ду хьежаш ба профсоюза цехови комитета членаш. Нагахь санна, цхьайола смена тIехьаюсаш хилча профсоюзни комитета членаш болх царна новкъостал де. Масала, мастера Моралинскаяй смена февральи марти бетташка тIехьаюсаш яр. Цу смене яхийтар цехови комитета член садчица Нарыжная Раиса. Дукха ха ялалехьа из смена балха хьалха яьлар.

Тайп-тайпарча къаман нах ба цига болх беш. Шоай хьинар, низ ца кхобеш къахьег цеха болхлоша. Масала, кагирхоша Б. Сатыбаева, Л. Дмитриченкос, садчицаша Нарыжнаяс, Бурлаевас, обжигальщикаша Мингаева, Андреевас 130—150 процент кхоачашъю сменах йола нормаш.

Болх дика барах пхе бетта йола план апрель бетта кхоачашъяьй цар, хIаьта ах шера йола план 570 эзар совгIа кирпишк арахецаш кхоачашъяьй. Хьамсарча парте съезда сийна планал совгIа 600 эзар кирпишк арахеца лаьрхIад цеха коллективо.

Р. ЦИЦКИЕВА.

Сурта тIа: садчица Бурлаева Хадишат.

И. Плиева сурт.

IАЛАШДЕ МЕХАНИЗАТОРИЙ ХЬАШТАШ

Укх деношка ССКП Нохч-ГIалгIай обкоме дийцар Гудермесски Курчалоевскии районий колхозашкарчеи совхозашкарчеи механизаторски кадрашта юкъе беш болча кхетама балхах а царна культурно-бытовой гIулакхаш дарах а дола дош.

Из дош дувцача хана белгалдаькхар, укх тIеххьарча хана Гудермесскии Курчалоевскии районашка юрта боахам детIабоалабара, юртбоахама продукташ яхара а уж пачхьалкхенга йоххара а цхьадола толамаш даьха хилар. Гудермесскии Курчалоевскии районий колхозашкеи совхозашкеи укх шера ханнахьа а дика а дIайийнай бIаьстан юкъе юв культураш, шекар доаккха свекла, хьажкIаш, царна дика гIулакх делга вIаштIехьдаьккхад. Гудермесски района юртбоахама къахьегамхой ялат чуэца болабеннаб, лоацача хана из чуийца даккха дош деннад цар.

Уж декхараш кхоачашдара керттера дакъа лаьцад Гудермесски районе 316 саги Курчалоевски районе 140 саги волча механизатораша.

Механизаторашца беча политически балха тоъал дика балха опыт Iайнай Гудермесски районе. Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтай цига социалистически яхь лелаяра дешашта. Яхь йоаржаяьй бригадашта, механизированни звеношта, къаьст-къаьстача механизаторашта юкъе, йиъ бригадо къовсам лелабу коммунистически къахьегама бригадаш яха цIи яккхар духьа. Социалистически яхьа итогаш хан-ханнахьа ю, котбаьннарашта карара кара тела цIе вымпелаш, Сийлен грамоташ, ахчан премеш тел. Массово-политически болх дика вIаштIехьбаьккхаб механизаторашта юкъе. Царна хан-ханнахьа лекцеш еш, докладаш, беседаш, читкаш ю. Массайолча культстанашка цIе уголокаш я чуйоахкаш радиош, чудадаш газеташ, журналаш а долаш, дIа-юха лела библиотечка я, тойтара агитаци я. Механизатораш болча ханханнахьа выступленеш еш хул районни культура цIен, машиннаькъа клуба, мехкдаьттахой клуба агитбригадаш, кинофильмаш хьувкх. Механизаторашта юкъе беча массово-политически балха бокъонца йола централ а хинна дIаэттай культстанаш. Механизаторски кадрашта юкъе беш бола массово-политически болх укх тIеххьарча хана дика тоабаьб Курчалоевски района колхозашка. Из дош дийцад парте райкома пленуме.

Цунца цхьана белгалдаьннад механизаторски кадрашта юкъе беш бола кхетама болхи культурно-бытовой гIулакхаши Гудермесски районе а къаьстта Курчалоевски районе а эшшача боараме вIаштIехьдаьха ца хилар. Парте райкомашеи юххьанцарча партийни организацешеи хIанз а дика оарцагIбаьхабац механизаторашта дIахо юрта боахам детIабоалабара духьа, долаш долча кхоачамех бизза пайда эцара. Доккхий кхоачамбоацараш да Курчалоевски района колхозий механизаторашцара агитационно-массови болх вIаштIехьбаккхара юкъе. ХIанз а кIезига уйла ю трактористийи комбайнерийи бытовой гIулакхаш тоацара. ДукхагIа йолча тракторни бригадашка общежитеш яц, юкъара кхача кийчбелга вIаштIехьдаьккхадац, дуккхача колхозашка механизаторашта ханнахьа алапеш дIателац.

Совещане къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтар механизаторски кадрашта юкъе беш бола кхетама болх а культурно-бытовой гIулакхаш а дIахо тоадара, ялаташ чуэцача а пачхьалкхенга дохкача а хана комбайнерашта, трактористашта, берригача юрта боахама къахьегамхошта юкъе политически болх вIаштIехьбаккхара.

Парте райкомаш а колхозийи совхозийи юххьанцара партийни организацеш а декхарийла я ССКП XXII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш толаме кхоачашдар духьа лаьцача социалистически яхьа кулгал дикагIа де, коммунистически хьисапе къахьегар духьа лелабу болам механизаторашта юкъе шерагIа боаржабе, яхьа итогаш хан-ханнахьа е а уж массанена дIайовзийта а. Шерра дIайовзийта а юртбоахама производствана юкъе кхахьа а еза района, республика, мехка хьалха латтарий, маякий опыт. «механизатора ди» белгалдаха а дикагIа болча трактористийи комбайнерийи сий лакхде а деза.

ССКП ЦК январски Пленумо оттадаь декхараш кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам толаме чакхбаккхара тIаберзабаь хила беза механизаторашца беш бола берригa кхетама болх. Каст-каста лекцеш еша а докладаш е а еза, тракторнии тракторно-полеводчески бригадаш тIа хьожабаьча агитаторий болх тоабе а пенгазеташи—«къахьегама листокаши» арахецара гIулакх тоаде а деза, Шортта чудадаш газеташ, журналаш, дIа-юха лелаю библиотечкаш, радио, гойтара агитаци хургйолаш кийчъе еза цIе уголокаш. Юрта мел йолча клубашка агитбригадаш вIашагIйохка а ялаташ чуэцаш латтача тIа а ухаш цар, выступленеш ергйолеи хан-ханнахьа художественнии документальнии фильмаш хьувкъаргйолеи гIулакх вIаштIехьдаккха а деза.

Мах бечеи юкъара кхача кийчбечеи предприятей болх шербе а тоабе а беза къаьстта кхашкарча станашкеи нах бахача гаьнарча моттигашкеи, механизаторий къахьегамах мах телача нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадаха а наьха материальни безам тIагIоргбола принцип дика чакхъяккха а еза.

В. ЧЕРНОВ.

Даим болх бергболаш колхозера совхозе балха дIачубахача колхозхошта стаж лархIарах йола порядок

1957 шера 3 мае СССР-а Министрий Советои ССКП Центральни Комитетои чIоагIъяьй № 495 йола колхозех совхозаш еш колхозий лаьттеи общественни боахами совхозашка дIабалараx йолча порядкахи колхозникашца расчеташ яра порядкахи йола Положени.

Цу положенеца къоастаяьй колхозах совхозаш ярца дувзаденна совхозе балха бахача колхозникий колхозни стаж лархIара порядок.

Къахьегама стаж оттаю: совхоза администраце викал профсоюзни организаце викал, юрта Совета председатель е секретарь юкъе волча комиссе.

Нохч-ГIалгIай АССР-е колхозех совхозаш елга кертерча даькъе чакхдаьлар 1957 шера август бетта. Цу хана къахьегама стаж оттаяра комиссеша совхозе балха бахарашта балха стаж 1939 шера денз колхозе цар баь болх а лоархIаш увттаяьй.

Фу дIадех комиссеша колхозе болх баь ха лоархIача хана?

Колхозех совхозаш ярца дувзаденна совхозе балха бахараш декхарийла ба шоаш колхозе болх бе яьккхача ханах дола документаши даханза даргдоаца трудоденош дахарах дола документи комиссега хьадала, хIана аьлча даханза даргдоаца трудоденош ца даьхарашта цу хана цар баьча балха ха лоархIаргьяц.

Шоаш баьча моттигашка цIабаьхка нохчийи гIалгIайи боагIашехь а совхозашка нийслуш моттигаш отт комиссешта хьалхашка. ТIаккха, нагахь санна цIавена саг ше цIавалехь колхозе болх баь вале, цо ше колхозе болх беш яьккхача ханах дола документаши цу хана чухь даханза даргдоаца трудоденош дахарах дола документи хьахьекхача, цунца цу ханах къахьегама стаж лоархIаргья.

Пачхьалкхен пенси хьежадеча хана хьалха хиннача колхозникий цар колхозе болх беш яьккха комиссе лаьрхIа хаи совхозе болх беш яьккха хаи дIалоархI болхлочуни гIулакхерча сагеи балха хана нийсса.

Цхьабакъда, колхозе баьча балха хадданза йолча стажах масала, 1939 шера денз 1957 шерага кхаччалца йолча ханах хадданза йолча стажах йоагIа надбавка лац, хIана аьлча пачхьалкхен пенсех долча законо яхачох хадданза йолча балха стажах надбавка, нагахь санна пенсе валехьа цо колхозник волаш а ца беш болхло е гIулакхера саг волаш болх баь беце лац.

Цхьабараша шоаш пенсе хьожабайта социальни Iалаш вара районни отделенешка баьхкача хьахьувкх ший хана комиссе чIоагIчаь доаца колхозе шоаш болх барах дола документаш. Цхьабакъда, социальни Iалашвара органий шоай бокъо яц колхозе болх бара стаж лархIа. Иштта хIама оттача комиссе ваха веза. Цу комиссе дIаларxIа йиш я 1939 шера денз колхозе баьча балха стаж хиланза даргдоаца документаш шийга хьакхаьчача.

Иштта комиссешта а бокъо лац болхло е гIулакхера саг волаш баьча балха стаж оттае, из ха пенси оттадеча хана социальни Iалашвара отделаша шоаш лоархI къахьегама книжкаш, справкаш, кхыдола документаш шоашка хьаделча.

Л. ОСИПОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР-а МСО пенсионни отдела заведующи.

Еррига техника кийча я

ССКП ЦК январски Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара дола балхаш деш ба тха Советски района къахьегамхой.

Хьалхара котало яьккха яьннай. Дика чакхдаьхад бIаьстан балхаш. ХIанз керттера декхараш да—механизации хьалхе лелаерий опыти юкъе а кхувлаш, махулла дикагIа юрта боахама культураш хьувкъийтар.

Грозненски РТС чуйоагIача Советски отделене болхлоша новкъостал деш, района колхозашка массайолча оагIорахь кийчъяьй техника ялат чуэцара.

Укх шера района механизатораш дерригa ка бола ялат хьакхар а ардар а къаьста долаш чуэца дезаш ба. Цудухьа бокъонца кийчъяьй цу гIулакха навесной прицепнии жаткаш:

Тха района механизатораша лерхI эггара лоацагIча агротехнически хана ялаташ чуийца даха. Шоашта хеттача тайпара из болх дIабахьа вIаштIехьдаргдоацилга хов царна техникана леррттIа ремонт ца йойя. Балха юкъе из гIалат ца хилийтара низ а хьинар а ца кходеш баьб цар из лоархIамера болх.

Комбайнаштеи жаткаштеи ремонт еча хана геттара дика болх бир РТС отделене дикагIболча комбайнераша Яхъяев Хьумида, Джамалдинов Абу-Хьасана, иштта кхыбараша. ХIара дийнахь йола производственни план 130—135 процент кхоачашйора цар.

Тха района механизатораш майрра ала йиш йолаш ба: тхо кийча да дерригa ялаташ чуэцара комбайнаши кхыйола техникеи кхашка араяккха.

Шеко яц тха района механизатораш XXII-ча съезда доккхийча совгIаташца накъа гIоргхилар.

С. АБДУЛАЗИМОВ,
Грозненски РТС Советски отделене начальник.

Тоалургба моттигерча промышленноста болх

Вай парте ЦК январски Пленума решенеша дегаш гIоздаьха болча Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста Министерства предприятешкарча болхлой, инженерий, техникий, гIулакхерча наьха коллективаша доккхий социалистически декхараш тIаийцад ССКП XXII-ча съезда баха боагIача тайпара накъа бахар духьа. Коллектива дош харц хилац. Укх шера пхе бетта валови продукци арахецара план ханал хьалха, 20-гIа май тIакхачалехьа кхоачашъяьй. Планал совгIа 326,6 эзар сома маьха продукци арахийцай. Къахьегама овсарле лакхъяра оттаяь задани 4 бетта 110,6 процент кхоачашъяьй.

Тха системе толашагIа йола предприятеш я литейно-механически завод (директор нов. Сорокин) «Металлист» яха завод (директор нов. Трушкин), Ильича цIерах йола кирпишкаш ю завод (директор нов. Хакиев), Урус - Мартанера райпромкомбинат (директор нов. Читамиров), кхыдараш.

Къахьегама овсарле лакхъяра, продукци дукхагIа а дикагIа а арахецара гIулакха лоархIамегIа йола моттиг дIалоац производствана юкъе керда техника яхьарои станокашта модернизаци ярои. Цу гIулакха тIехьайиса я хIанз а кулгашца дукха болх бе безаш йола вай республика моттигера промышленность.

ССКП XXI-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, производствана механизаци яра даькъе 1959, 1960 шерашка а 1961 шера пхе бетта а дикка болх баьб моттигерча промышленносто.

Эггара тIехьайисача предприятех яр кирпишкаш ю заводаш. 1959 шу хьакхаччалца кирпишк кийчъеш мелдола балхаш кулгашца дора Ищерски кирпишкий заводе. 1959—1960 шерашка цу заводе мелдеча балхашта механизаци яьй: лоабат «Беларусь» яхача экскаваторца боаккх, кирпишка кепа етта аьнна СМ-286-А яха агрегат оттаяьй, бийда кирпишк пишкашка хьатIакхухьаш вагонеткаш я, 14 кирк йоаллаш йола пишк хьал а яь, болх бе йолаялийтай.

Сунженски кирпишкий заводе керда 2 пресс оттаяьй, лоабат тIакхухьаш 2 барабан боалла лебедка я.

Семилетка хьалхарча шин шера механизаци яьй кирпишк кийчъяра деча дерригача балхашта. Шаьларча кирпишкий заводе болх беш я дукха ковшаш йоахка экскаватор. Кольцевой пишки бийда кирпишкаш йокъаю моттигаши хьал а яь, хIанз эргайоаккхаш латт из завод.

МагIалбикерча кирпишкий заводе кирпишкаш ю агрегат оттаяьй, бийда кирпишкаш йокъаеча отарашкара йовхал чулатта товгIаш тоаяьй, «Беларусь» яха керда экскаватор оттаяьй. Цу дерриганел а совнагIа, гIишлой материалаш хьаеча дуккха кхы тайпа механизмаш оттаяьй, производства технологи эргаяьккхай. Уж гIулакхаш чакхдахар бахьан долаш 1958 шерачул 1960 шера 36,2 процент дукхагIа арахийцай етта кирпишк, цIен тIа юлла кирпишк — 53,4 процент дукхагIа, дикка дикагIа хиннай уж шаккха тайпа кирпишк, къахьегама овсарле лакхъеннай, иштта кхы дIахо а.

Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац укх тIеххьарча шерашка кхаччалца дукхагIа дола балхаш кулгашца а деш, хьу кийчъечеи чакхйоахачеи нийслуча халача процессашта механизаци яр а. Укх тIеххьарча шин шера хьу кийчъеча «Дружба» яха бензинаца болх бу херхаш оттадаьд, хьу тIакхухьаш а хьаувзаш а дола балхаш механизаци яь да, «Р-65» яха 8 пилорама оттаяьй МагIалбика, Урус-Мартана, Шелковской, Ножай-Юрта яраш санна йолча районашка. Хьу чакхйоахача моттигашка цу юкъа дуккха керда станокаш оттаяьй. Грозмерча столярни хIамаш еча заводе керда станокаш а оттаяь, 1959 шера денз керда мебель арахеца йолаяьй, мебель дукхагIа а дикагIа а арахец МагIалбикерчеи Шелковской районерчеи мебельни комбинаташка.

№ 1 йолча химзавода цIокий еча производствера технологически оборудовани ерригa а эргаяьккхай, кхаькхий доаша импортни цаI а йолаш цIокий тоаю 7 керда станок оттаяьй, № 2 йолча химзаводе хьалхагIа шушаш хьаеча 50 процент брак хулаш хиннача хIанз «ИР» яха керда технически лини оттаяр бахьан долаш 10—15 процент мара хилац брак.

Министерствана чуйоагIаш металлех хIамаш ю 3 завод я. Цигара станокаш типа, къаьна, балха овсарле кIезига йолаш яр. ХIанзара керда машинаш а оттаяь, хийцай ерригa станокаш.

Литейно-механически заводе 6 токарни, аьшк хьокхеи, шаьрдуи, кхыйолеи 13 станок оттаяьй, лоаладаь чон хьаьувттащ мостовой кран я. Производственни процессашта механизаци яр бахьан долаш йиъ тайпара керда машинаш Iомаяьй заводе, хIанз пишкашта меттел йоахкаю радиатораш, дулх оата машинаш, кхыйола хIамаш арахеца Iомалуш а ба.

Халача балха процессашта механизаци еш латт дуккхача кхыча доакъошка а.

Производстве механизаци еш а технологически процессаш тоаеш а даь хIамащ доккхача гIулакха юхьиг мара яц. Хала балхаш кулгашца деш дукха моттигаш я республика моттигерча промышленносте, масала, хьу кийчъеча.

Производстве механизаци яь ца хилар а технологи ца Iомаяр а бахьан долаш дуккхача предприятешка арахецача продукце брак дукха хул, продукци арахецарга дIабода мах лакха латт, дуккхача предприятеша кхоачашъяц къахьегама овсарле лакхъяра оттаяь заданеш.

Партеи Правительстваи хьех вайна хIанзарча техникаца производство кийчъяь ца хилча пайданера производство вIашагIйолла а дикеи, хозеи, царегIеи товараш арахеца а йиш яц, яхаш.

Вай республика моттигерча промышленноста предприятей кулгалхой, инженерно-технически болхлой, берригача къахьегамхой керттера декхар да керда техника даим производствана юкъекхахьар, производства технологи Iома а еш, къахьегама овсарле лакхъяр, продукци дикагIа арахецар, из арахецарга дIабода мах лохбар, массадолча технико - экономически хьокхамашта йола планаш ханал хьалха кхоачаш а яь, вай хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда накъа бахар.

А. ВИСАИТОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министр.

Доазол дехьара

ЛАОСАХ ЙОЛЧА СОВЕЩАНЕ

ЖЕНЕВА, 19 июнь. ТАСС-а специальни корреспондента К. Романовске йоах:

Тахан Лаоса проблема къоастаярах йолча дунен халкъий совещане дакъа лоацарий аргIан йола заседани хилар СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместителa Г. М. Пушкина председателал а деш.

Къамаьл дерий списка тIа ба Бирмаи Канадаи викалаш.

Эггара хьалха къамаьл де дош ийцар бирмански делегата. Лаосаца доазув долча нейтральни мехка цIерах совещане къамаьл деш цо белгалдаькkхар, Женеве переговорашеча юкъе дакъа лоацача берригача наха къоабал а еш йола лаосски правительство ца хилар шийна новкъа долга.

Тайп-тайпарча делегацеша юкъейоалаяь предложенеш йоашхаш, цо критика йир французски викало юкъеенача, тIахьожамах долча протокола проекта. Суверенитетага диллача таръяла йиш йоаца предложенеш я цу проектаца, аьлар цо. Берригa бокъонаш комиссега а йолаш, Лаоса правительствана декхараш тIадусаш гIулакх хул цох. Цунна раьза йолаш правительство хургья ала хала да, аьлар Бирма викало.

Канада викало аьлар, пренеех ду къамаьлаш сацийтача бакъахьа да. Американски делегаци де гIерттача тайпара беррига болх «экспертий комитеташка» дIабала беза е безац къоаста а ца деш, Лаоса проблема бокъонца къоастаяра тIахьийхар цо.

Из гIулакх дIадоладар лаьрхIа Советски Союзеи Францеи делегаташа юкъейоалаяьча предложеней вIаши тара йола статьяш параллельни колонкашка а хургйолаш, 1954 шера хиннача Женевски соглашене йоаггIаш йола статьяш царца а йолаш йола цхьа вIаши таръяра таблица оттаяр цхьан «болхлой комитета» тIадилла деза, аьлар цо. Цкъа-дале, дIахо йодача хана гIулакх кегадарал совгIа график шеръяро хIама дерг ца хилар, дика кхетадеш да. ШозлагIа-дале, довзаш ма дий, ворхI шу даьннача женевски хьалхарча совещане соцам Лаоса хIанзарча хьалашта цхьадолча даькъе мегаш ца хилар.

Дунен халкъий тIахожама комиссена автономи ялара, цунна доазув доацаш бокъонаш ялара тIехь къамаьл дир Канада викало. Комиссе Лаоса Iаьдалца консультацеш янза яргьяц яхачоа духьал а волаш, цо йоахар, контролерашта шоай декхараш кхоачашдулургдац, нагахь санна «моллагIа дале а цхьан Iаьдала хьалашка бехктокхаме а Лаоса правительства бартагIа а цар хила безе». Цунна вIалла новкъа дац гIулакх иштта ца хилча Лаоса суверенитетах, из ший лоIаме хиларах, цун нейтралитетах хIама дусарг ца хилар. Цул совгIа, цо яхачох, Лаос йилла ха йоацаш тIахьожама кIал латта езаш я.

Къамаьл де дош ийца Инде делегат раьза хиланзар из таблица оттае еза яхаш Канада кхыча мехкашцарча гIулакхий министра яьча предложенена, хIана аьлча цо новкъарло ергьяр дискусси дIахо яхьара. Цо даь къамаьл хьаллаьцар Камбоджа викало. Ювцар йолча проблемах кастталашха предложенеш юкъейоалае безам ба са, аьлар цо.

Г. М. Пушкина дIакхайкадир, шеи английски сопредседателеи совещане балха дIахо хургйола порядок ювцарг хилар а шоашта хетар тIехьагIа совещанена юкъе дакъа лоацарашка дIахойтарг хилар а.

Цунца йисте яьлар таханара заседани. ТIехьа тIайоагIа заседани кхоана хургья.

„Англена эхь деш йола политика"

ЛОНДОН, 19 июнь. (ТАСС). Укхаза лакхлуш я английски правительства критика цо салазаровски Португали хьаллоацаш хиларах.

Салазара правительствага байча, боацча маьхах шиъ тIема кема дохка английски правительства соцам баьлга хайначул тIехьагIа, 18 июне гучадаьлар из Португалега иштта герз дохка лаьрхIа хилар а.

«Дейли геральд» яхача газета тIа 18 июне араяьннача заявлене тIа парламента члена лейбориста Роберт Эдвардса язду, португальски тIема комисси чIоаггIа тохкаш хиннай Англера герз эца йиш хилара гIулакх, яхаш.

«Сона хетаргахь из герз деза португальцашта хIанзале а ззараш африканцаш боабаьча Анголе шоаш беча тIем тIа дахьа,— йоах Эдвардса.— Иштта дукха нах англичаний герзаца боабелга ховш хилар унзара гIулакх хургда».

Англе Португалега шиъ тIема кема дохкара духьал язъяьча редакционни статья тIа «Дейли уоркер» яхача газето йоах, португальски фашистски паччахьалкхен тIема низ чIоагIбаро цунга Анголера нах дукхагIа боабайта йиш хулийтаргья. «Англена эхь деш йола варварски политика йитийта еза Макмилланага», яхаш язду газето.

ЦаI мара боаца, машара тIабода никъ

БЕРЛИН, 19 июнь. (ТАСС). Iилма болхлой профсоюза Берлински V-ча окружной конференцена юкъе дакъа лоацаш хиннараша ГДР-а Паччахьалкхен Совета председательга В. Ульбрихтага письмо дахьийтар. Цу тIа цар йоах, германски шинна а паччахьалкхенна юкъе машара договор ярахи Малхбузерча Берлинах демилитаризованни мукъа город ярахи йола предложенеш могаю шоаш.

Тхо чIоаггIа тешаш да из немецки халкъа машар IалашбареиМалхбузерча Берлинера тIема кхуврч дIабаккхареи цаI мара боаца никъ хиларах, йоах Iилмахоша.

Эрфурте хилар Германе болхлой кагирхой даим йолча комитето вIашагIтеха собрани. Германски шинна а паччахьалкхен 3000 зIамига саги йоIи хилар цига. Къамаьл даьча собране председатела З. Хайна кагирхой тIахьийхар Германе дош къоастадара беррига низ тIабахийтара. Собране хиннараша Аденауэрга письмо дахьийтар. ГДР-а даьр де а машара договор е а, йоах цар цу тIа Малхбузерча Германе правительствага.

Магдебурге хиннача болхлой кхоалагIча фестивале Малхбузен Германе болхлоша аьлар, машара договор яра тIехьа лоаттабеча къовсаме ГДР-а къахьегамхошца барта да тхо. Ганнаверерча болхлочо Алоиз Крюгера аьлар, Германе машар хиларан из юхавIашагIтохарaи тIабода никъ хьахьокх Советски Союза предложенеша.

Германски Демократически Республика кепайоазоно дIахо а арадоах ГДР-а тайп-тайпарча округашка Германеца машара договор ярах дола дувцараши, хIаьта ду деша хьакъехьара советски памятни записка тIа йола предложенеш йизза хьаллоаца ший комментареши.

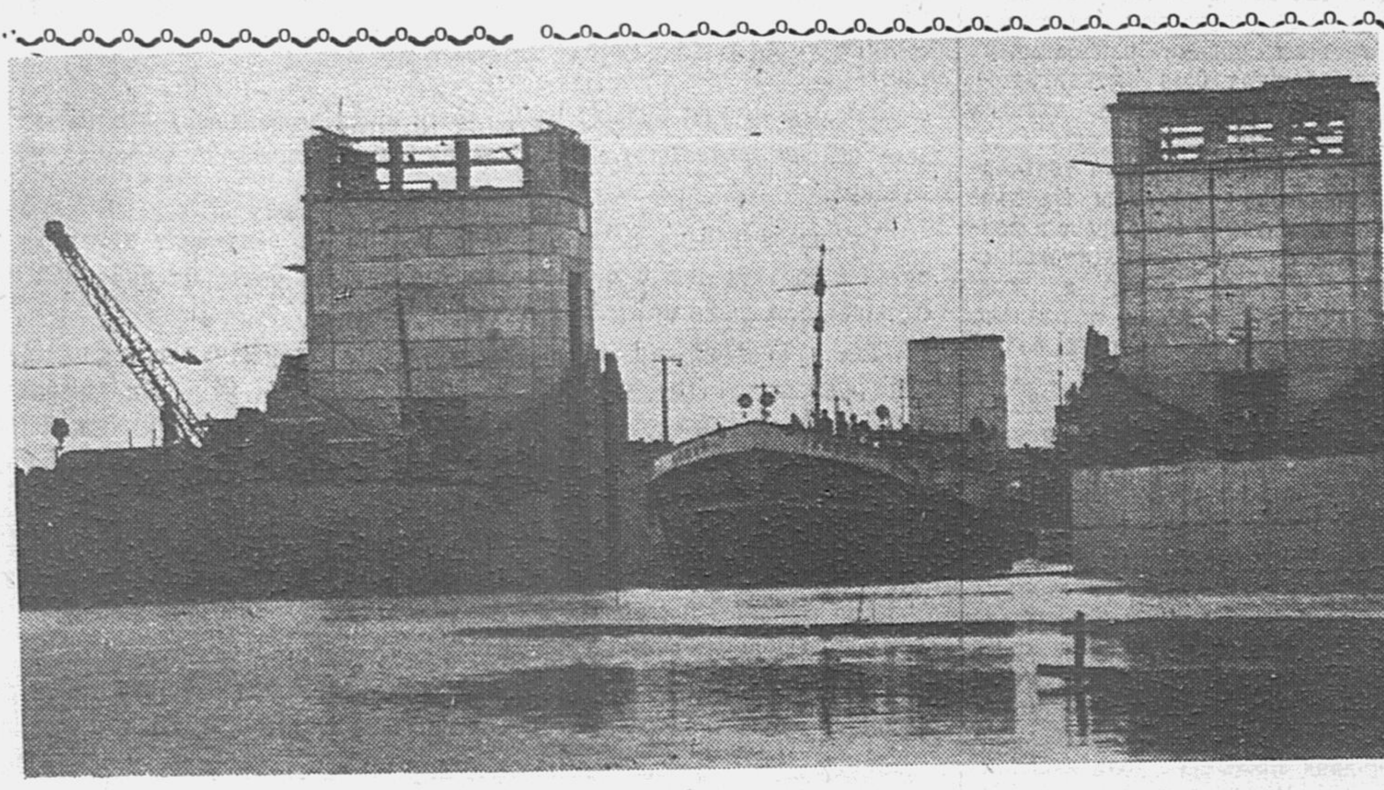

КЕМАШ ДОЛХ ХИЙ СОЦАДАЬЧА КЕРДАЧА МОТТИГАШКА ГIОЛЛА

ВОЛОГОДСКИ ОБЛАСТЬ. Волго-Балтийски хин наькъа Вытегорскии Белоусовскии гидроузлашка гIолла хан-ханнахьа кемаш лел. Вытегора яхача пристанера Череповец яхача кхаччалца дIа-юха ух нах кхувлеи мухь кхухьеи пароходаш.

Шлюзашеи хий Iайначa моттигои Балтикера Волга тIа никъ булл, Мариински система къаьнара итт шлюз хи кIал яхай.

СУРТА ТIА: кемаш Вытегорски шлюза чу доалаш латт.

А. Кузнецова сурт.
ТАСС-а фотохроника.

ГIАЛГIАЙ МЕТТА СЛОВАРЬ АРА ХIАНА ДАЛАЦ?

Нохчийи гIалгIайи шинна а меттала арахийца а арахецаш латташ а дукха политическии художественнии литература а тайп-тайпара учебникаш а да. Республике арадувлаш дукха газеташ а да. Ала дезаш да, йиза чIоагIъяь орфографи а, орфографически свовараш а, иштта кхыйола справочникаш а цахилар бахьан долаш тайп-тайпарча автораша шоашта хет-хетача тайпара яздеш а цунца йоазон мотт дегIабара гIулакх телхадеш а хилар.

Нохч-ГIалгIай книжни издательства 1960 шера нохчий метта орфографически словарь оттаде Мациевцеи, Джамалхановцеи, гIалгIай метта орфографически словарь оттаде Оздоевцеи договораш яьй.

Автораша шоашта йиллача хана отта а даь, дIачуденнад уж словараш.

Нохчий метта орфографически словарь издательства 1961 шера январь бетта арадаьккхад. Из словарь доккха совгIат да нохчий йоазон меттаца болх беш мел волча сага.

Цхьабакъда, кхетадеш дац, ханнахьа дIачуденна, рецензенто а, редактора а, просвещене министерства учебно-методически совето а могадаь дола гIалгIай метта орфографически словарь хIанз а ара ца далара бахьанаш.

Бакъахьа дар, культура Министра нов. Татаева Iалальмате чIоагIа эшаш дола из словарь чехкагIа арадоаккхилга книжни издательствана тIадулларе.

А. ПЛИЕВ.

«Самашкинский» совхозе гуржий боалаш чуэцаш латт. ХIанзале Самашкински заводе 10 тонн дIачуеннай цар. 180 гектар лаьттан тIа дIайийнай гIамгIаш, гуржий боалаш, баьца комараш, Iажаш, комсаш, кхораш.

Шоай дийнахьара норма тIехкхоачашъю Исратовас, Хаджиевас, Агамирзаевас, иштта кхы а.

Сурта тIа: Исратова, Хаджиева гуржий боалаш чуэцаш ба.

С. ШЕРИПОВА сурт..

УнахцIено лораяра

Дукха ха йоацаш Грознерча Ленина цIерахча парке Нохч-ГIалгIай АССР санитарни дружинаш республикански яхье яьнна хилар. Цига дакъа лаьцад 350 санитарни дружинаша. Санитарни дружине дакъа мел лоацараш мехкарий ба. Царна юкъе ба Надтеречни, Грозненски, Каргалински, МагIалбика, Сунженски, иштта кхыйолча районашкара вайнаьха мехкарий а.

Республикански яхье цар хьахьекхад санитарни а медицински а гIулакхаш Iомадара даьха толамаш, санитарно - унахцIенон балха юкъе лаьцача даькъе нах бахача пункташка даь кхыдола балхаш а.

Санитарни яхье баьннача хьалхара моттиг яьккхай Каргалински района Н. Жилкина керте латтача дружина. Цунна республикански Красни Креста комитето карара кара тела кубок еннай. ШоллагIа моттиг яьккхача Шелковской района дружинана хьожаяьй карара кара тела вымпел, кхоалагIа моттиг яьккхача Ачхой-Мартановски районерча коллектива Сийлен грамота еннай.

Грознерча дружинникашта юкъе дикагIа хьокхам баьккхаб Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода, «Трикотажник» яхача артела, иштта кхыйолча учрежденешкарча санитарни коллективаша.

В. КОЛОТОВКИН,
республикански Красни Креста комитета воккхагIа вола инспектор.

Общественноста тIахьожам лоаттабе школаш хьалъяра

Вай республикерча городашка а районашка а дукха школаш, интернаташ я хьалъяь, укх шера керда дешара шу дIадоладалалехьа эксплуатаце дIалургйолаш.

Иштта Грознерча Октябрьски района Горячий ключ яхача поселке 920 моттиг а йолаш кхозза вIаштIара яь школа йолалургья кердача дешара шера болх бе. Дешарцареи производствацареи бувзам чIоагIа лелабара тайп-тайпара мастерскеш, къаьст-къаьста кабинеташ, спортивни зал, столови, тоъам боллаш я Горячий ключ яхача поселке хьалъяьча школе. Йоккхача, сийрдача классашка хIанзалехьа мугIарех Iоттадаьд парташ, хьалтехад доскаш, иштта дешара мел эша кхыйола хIамаш Iалашъяьй. ХIанз Новые Алды яхача поселке йистейоаккхаш латт 920 моттиг йола школа.

Района кулгалхоша дика кхетаду кердача дешара шера бераш дукхагIа хургдолга. Цудухьа цхьайола школаш хIанззехьа кхы а шеръю. Иштта № 35 йолча школах хьахетта 240 моттиг хургйолаш керда классаш хьалъяьй. Йистедоалаш латт № 23 йолча школа хьатIахетта еш латта 200 моттиг йола цIа а. Из беррига болх дика чакхбаккхара хьинаре дакъа лаьцад общественносто.

Сурта тIа: Горячий ключ яхача поселкера керда школа.

Т. УЖАХОВА,
И. ПЛИЕВА сурт.

Кхашкарча болхлошта

Укх, кхашкара балхаш сихденнача деношка, юрта боахама къахьегамхой культура хьашташ кхоачашдеш ба Надтеречни районерча культура учреждений болхлой. Районерча культура Цlен клубай, библиотекай коллективаш каст-каста бIарга йиш я кхашкарча станашка, бригадашка, фермашка.

Дика чулоацам болаш а сакъердаме а программа я районни культура Цlен (директор нов. Ж. Хусиева) агитбригадо кийчъяьр. Цо болхлошта газеташи журналаши деш, концерташ увттаду, пенгазеташи къахьегама листокаши арахеца новкъостал ду. Агитбригада юкъе къаьстта дикагIа дакъа лоацаш ба халхархо Саламов (8-ча классера дешархо), халхархо Крюкова (бувзама болхло), халхархо Тарамов (МТФ болхло), иштта кхыбараш.

Культура Цlен яр йоацаш, 3 агитбригада я районе болх беш. Царех я Бено-Юртарча клубеи (зав. нов. Эльмурзаев), Гвардейскерча клубеи (зав. нов. Ибрагимов), Знаменкерча культура Цlени (директор нов. Мурадов) агитбригадаш.

Бокkхача теркамца ла а дувгI, хьежа а хьеж цу коллективай программашка «Гвардейскийи» «Нартеречныйи» совхозий болхлой. Цу программашта юкъейоагIа укх тайпара мероприятеш: концерташ увттадар, газеташи журналаши дешар, пенгазеташи къахьегама листокаши арахецар, иштта кхыяраш.

«Гвардейский» совхоза болхлой болча каст-каста хьоашалгIа ух Братское яхача юртарча клуба (зав. нов. Чабаева) художественни самодеятельноста коллектив, иштта кхыча клубай коллективаш.

Агитбригадашкеи художественни самодеятельноста коллективашкеи дакъа лаьца ца Iеш, юрта боахама болхлошца дика культурно-массови болх бу районерча библиотекай болхлоша а. Цар дIа-юха кхухьаш йола библиотекаш кхухь кхашка, пенгазеташи къахьегама листокаши араяха новкъостал ду.

Из болх къаьстта дикагIа беш я районни библиотека заведующи нов. Константинова. Цунна дика хов болхлошта дукхагIа дезаргдола книжкаш харжа а, царех дешархой безам болийта.

ДIахо йодача хана дикагIа тоабе лаьрхIад оаха юрта боахама къахьегамхошта юкъе беш бола культ-массови болх. Касттача хана тхога кхоачаргья дIа-юха кхувлаш йола клуб, дийнахьа хьокхаш дола кино. ТIаккха тхога дикагIа торо хургья кхашкара къахьегамхой культурно-массови мероприятешца дикагIа Iалашбе.

З. КАДИЕВА,
Надтеречни райисполкома культура отдела заведующи.

Сий долаш ба агитатора болх

Агитаторалла аз болх бу кхо шу да. Соца болх беш ва са новкъост М. Дубов а. Института партийни комитето оттаяьча планах лелабу оаха наха юкъера агитационни болх. Цхьан бетта тхоашта тIачIоагIъяьча квартале тайп-тайпарча темаех лекцеши беседаши яьй. Масала, ССКП ЦК январски Пленума решенеех, шоай кортамукъале яккха гIерташ Африка халкъаша лоаттабеча къовсамех.

Къаьстта чIоагIа балхаш дора оаха хоржамашта кийчо еча хана. ХIанз тхона хьалхашка декхар латт бахача наха юкъе болх ца беращца наьха хьакъ дуаращца, тунеядцашца, лодыращца къовсам лоаттабе. Из болх лерттIа дIабахьара тхоашта могар де лаьрхIад оаха.

М. ХИДРИЕВ,
мехкдаьтта института студент.

Доккха совгIат

20 июне Грозне хьадийлар «Космос» яха керда ахкан кинотеатр. Кино хьежарашта доккха совгIат да из. Кинотеатр хьалдаьд кердача конструкцех шерра пайда а эцаш. Цхьа эзар сага лаьрхIа моттигаш йолаш дика зал я, хIаьта 18 метр шера экран да. Цига хьувкхаргда шера экран дола а, хIаьта вож тайпа а фильмаш.

Кинотеатр ханал хьалха хьалдаьд ТЭЦ-а гIишлоний управлене строителаша.

— Хьамсарча парте XXII съезза оаха луш дола совгIат да из керда кинотеатр, йоах гIишлошъераша.

I. МАРЦЕВ.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Англе экономика цхьан метте латт

Цкъаза дIа а йолалуш, тIаккха таташ дийя, кIур тессий, цIаьхха юхатIехьашка йодаш, цкъаза лехкаш волчоа фуд ца ховш, меттах яла ца туташ йолча, къаьнарча, дукха хийхка кхоачаеннача автомобила тара я английски экономика.

Боккъалдар аьлча, 1959 шера производство кIезиг-дукха лакхъяларах буржуазни экономистий гIадбаха а кхелехь (1957—1958 шерашка из лохъенна хилар белгалдоаккхаргда вай) вахаро халахетари керда йоахкои ера царна: США экономика лохъяларо Англе экономика дегIа ца йойташ соца а яь, юхаерзаяьй.

«Мансли дайджест оф статистике» яхача английски официальни статистически сборника апрель беттарча номеро яхачох, Англе промышленни производство практически цхьан метте латта шу совгIа ха я: 1960 шера 120—121 яр из (1954 шерарчох 100 лоархI), 1961 шера январе 119, хIаьта феврале 120 яр из. Цу тайпара 1960 шера хинначунца нийсйича укх шера хьалхарча шин бетта лохъеннай промышленни производство.

Англе мехка экономика лоархIам беш, эггара хьалха терко ю производства кертерча даькъа — автомобилаш яра. Английски буржуазни экономисташта дукха деза 1957—1958 шерашка автомобилаш ю промышленность бахьан долаш кIезигдукха а производства боарам хьаллоаттабе йиш хиларах а, цо хулаш латтача кризиса мохк кIалхара баькха хиларах а дувцилга.

Нагахь санна Англе промышленни производстве автомобилаш яро кертера моттиг лоаце, хIанз автомобилаш еча предприятеша английски экономикана дикадар дергхиларга дог доахилга яллац: официальни даьча лоархIамех 1960 шера 38362 машин кIирагIа еш хиннача метта 1961 шера январь бетта 24487 машин мара янзар, вешта аьлча, 36 процент кIезигагIа. Автомобилаш еча предприятей болхлошта дIадаха шу Iаьржа шу дар, царех дукккхабараш балхара дIабаьхар, шоллагIа бараштa балха кIира лоацдир, цунга хьежжа алапи а кIезигдеш.

1958 шера денз кемаш кIезигагIа ду. ДIадахача шера Англе кемаш деча верфашка юккъера лаьрхIача бетта 108 эзар брутто-регистровой тонн лоархIам болаш кемаш тоадора. Укх шера январь бетта кемаш деча производства даьраш 44 эзар тонни февраль бетта тоадаьраш 92 эзар тонни мара дацар. Кхы а вогIа ца керда кемаш де доладара гIулакх, дIадахача шера дийнахь-бус юккъера лаьрхIача 80 эзар брутто-регистровой тоннал дукхагIа де доладора уж, укх шера январь бетта 72 эзар тонни февраль бетта 59 эзар тонни мара де доладанзар.

Кемаш дара дешай Консультативни комитета апрель бетта араяьккхача доклада тIа йоахар кемаш деча промышленносто «хала ха йоакх».

ХIара шера лакхлу Англе кIор боаккхача промышленностера хронически кризис. Нагахь санна 1960 шера январь бетта мехко юккъера лаьрхIача кIирагIа боаккха кIор 4.074 эзар тонн хиннаяле, укх шера март бетта 3.763 эзар тонн мара баккханзар. Горнякашта юкъе бе болх боаца нах тIа-тIа дукхагIа хулаш латт. КIора гIулакха йолча правительственни комитета оттаяьча планах 1960-1965 шерашка 205-гара 275-га кхаччалца шахта дIакъовларгья. Из бахьан долаш кхы а воча оттаргда хьал, 1958 шера хинначул 120 эзар саг дукхагIа хургба бе болх боаца нах.

Металлургически производство дегIа ца йоагIаш цхьан моттиге латт. 1960 шера Англе хIара кIирагIа юккъера лаьрхIача 303 эзар тонн чони 467 эзар тонн болати лоаладора. Укх шера хьалхарча квартале хIара кIирагIа 309 эзар тонн чони 478 эзар тонн болати лоаладир. Англе металлургически предприятеш шоай болча низагIа болх беш яц.

Англе эггара а къаьнагIа йола производство — кIада ду промышленность хьалха а санна кIезига болх беш я. Официально даьча лоархIамех, дIадахача шера хIара бетта арахеца хлопчатобумажни кIада 1955 шера хийцачул хIама ца эшшаш цаI ахазза кIезигагIа да, хIаьта 1937 шера хийцачул кхозза гаргга кIезигагIа да. Бакъда зипаш лоадамбоацдаш кIезигагIа мара даьдац, хIаьта а холуш кIезигагIа-м да уж: хIара бетта 1937 шера 39,6 миллион квадратни ярд деш хиннача 1955 шера 34,17 миллиони укх шера 30,5 миллиони мара дац. Технически хьакъехьа къаенна Англе кIада ду промышленность дунен рынкашка конкуренци лелае могаргдолаш яц, къаьстта аьлча Японеи Индеи кIада деча фабрикашца.

Ховш ма дий Англи арахьарча торговлех яхилга. Мехка дуаш долча хIамахи промышленни бедалахи ахане совгIа яр арахьара тIаккхухьаш я, хIаьта ший продукце лоархIамболла дакъа доазол дехьа дIаккхухь. Цхьабакъда, арахьара Англе торговли а цунна махетта дика дегIаягIац. Эггара хьалха шийна теркам тIаоз дунен экспортни рынкашкара Англе дакъа кIезигдаларо. Конкуренци лакхъялар бахьан долаш капиталистически дунен мехкий промышленни товарий экспорта юкъе лоаца дакъа 1956 шера 19 процент лоацаш хиннача метта 1960 шера 16 процент мара лацанзар. ХIаьта цу хана чухь Малхбузерча Германе лоаца дакъа 1956 шера 16,4 процент мара ца хинначара 1960 шера 19,3 процент хилар, Японе — 5,7-негара 6,9 процентага, Франце — 7,8-негара 9,8 процентага, Итале — 3,6-негара 5,3 процентага кхоачаш хилар. США-с лоаца дакъа цу хана чухь 25,3 процент хинначара 21,5 процентага кхоачаш лохдалар бахьан долаш цунца ший са тедеш я Англи. Нагахь санна США-с экспорта юкъарча объемах хьалхара моттиг лоаце, Англи кхоалагIча моттиге йоалаш тIехьашка яьннай, малхбузерча Германел тIехьа а юсаш.

Экспорт мела дегIайоагIаши импорт чехка шерлуши хилар бахьан долаш арахьарча торговле дефицит лакхлу, из чIоагIа Iаткъ английски платежни балансана. ДIадахача шера Англе ший платежни баланс оттайир 344 миллион фунт стерлингаш хула Iалальмате йоккха дефицит а йолаш. «Финансайи торговлеи лоархIамаша хьахьокх мехка экономика воча хьал тIа хилар» — аьлар британски промышленникий федераце председатела.

Ховш ма дий, экономика сацарах хула ерригa халонаш английски къахьегамхошта качйолхаш хилар. Мехка маьхаш хадданза лакхлу. Рознични маьхий индекс дIадахача шера январь бетта 109,9 хинначара укх шера январь бетта 112,3 кхоачаши апрель бетта 113,3 кхоачаши лакхъеннай (1956 шера январь беттара 100 лоархIаш я из). ЛоархIам бича гучадаьннад, Францегара дIайиккхача, хьаштдолча боккхача капиталистически мехкарчул Англе вахара мах чехкагIа лакхлуш хилар.

ДIакъаста йиш йоацаш капитализмах доалла хIама — бе болх ца хилар—гучахьа долаш я Англи. Английски профсоюзни деятелаша яхачох, официальни даьча лоархIамех мехка хIанз бе болх боацаш 375 эзар сагва. Бакъда уж лоархIамаш дизза дац. ХIаьта цу нахах хIаранега ший къахьегам бохка йиш йоацаш шийга бала кхачарал совгIа, цун дезалех дукха а дукхагIа бараш алхха къахьегамах хьадоагIачох баха безаш ба.

Английски къахьегамхошка кхы а халонаш кхоачаргхилар хьахьокх 1961—62 финансовой шеро а. Лейбористски парте лидера Гэйтскелла даьча лоархIамех, цу бюджето бIаьхийча нахагара шера йоагIа налогаш 60 миллион фунт стерлингаш лохъеи эггара къех болча нахагара йоагIа налогаш 300 миллион фунт стерлингаш лакхъеи лерхI. «Юха а эггара безагIа бола мухь низ боацача, болх ца булуча, къабеннача наха качбол бIаьхийчар хьал кхы а чIоагIагIа тоадалийта», — йоах бюджетах горнякий Национальни профсоюза къулбехьен уэльски отделене председатела Уилл Уайтхеда.

Англе юкъерча экономически хьала лоархIам беш торговле хьалха хиннача английски министра Гарольд Вильсона дукха ха йоацдаш «Нью стейтсмен» яхача журнала тIа яздаьд «Англе экономика кризисана гарга гIорташ латт... 10 шера чухь вай промышленни производство Европерча кхыча мехкий чул тIехьаюсаш я... Шерагара шу массаз доал экспортни рынкашкара позицеш йов вай. Промышленни товарий дунен экспорта юкъе Англе лоаца дакъа тIа-тIа а кIезиглу. 1960 шера вай арахьарча торговле баланс 1951 шерa денз хьахинначох эггара вогIа яр».

«Реформистски хувцамаш» хилара наькъаца Англе капиталистически экономика «тоаяларах» ше лейборист хиларах тарра гIадваха ва Гарольд Вильсон. Цхьабакъда, эггара а къаьнагIча капиталистически мехка экономика ерзаергйоацаш лазар кхийтта я, цхьанна а «реформистски хувцамашта» могаргдац цунна новкъостал де.

М. ФЕДОРОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — «Дима Горин балха лакхлуш ва».
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — «Дима Горин балха лакхлуш ва».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 8.30, 10.30. «Со Iеш вола цIа» —
Долалу: 6.30.
ЗIамига зал № 2 — «Вахар доалалу».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — «Вахар доалалу».
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре
«Дима Горин балха лакхлуш ва».
Долалу 9, 11, 1, 3, 7, 9.
«Дега дагадоагIар» Долалу: 5.

г. Грозне, Красноармейская улицагIа, 4, яхача **Голоскова** Александра Кирилловнас г. Ростове, Горьке улицагIа, № 179, кв. 17 вахача **Голосков** Леонид Васильевичагара ше хьаяларах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда Грознерча Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахарел, экономикан, письмойи отдели — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02087. Заказ № 3522.